

**ÅRHUSIN SOPIMUKSEN TOIMEENPANO
SUOMEN KOLMAS RAPORTTI**

Suomi on laatinut tämän raportin sopimuksen osapuolikokousten päätösten I/8 ja II/10 mukaisesti.

Raportista vastuullinen:	Eija Lumme ja Tuomas Kuokkanen
Allekirjoitus	EIJA LUMME
Päivämäärä	14.12.2010

TOIMEENPANORAPORTIN LAATIJAN YHTEYSTIEDOT

Osapuoli	Suomi
Sopimuksen kansallinen yhdyshenkilö	
Virasto:	Ympäristöministeriö Kansainvälisten ja EU -asiain yksikkö
Virkailijan nimi ja virkanimike:	Eija Lumme Neuvotteleva virkamies
Postiosoite:	PL 35 FI-00023 Valtioneuvosto
Puhelin:	+358 50 36 47 358
Fax:	+358 9 1603 93 65
Sähköposti:	ejja.lumme@ymparisto.fi
Kansallisen raportin yhdyshenkilö (jos eri): -	

I. PROCESS BY WHICH THE REPORT HAS BEEN PREPARED¹

Raportin laatimisprosessi, viranomaisten konsultointi ja myötävaikutus raporttiin, yleisön kuuleminen ja sen huomioon ottaminen:

1. Raportti laadittiin ympäristöministeriössä Århusin sopimuksen toisen kansallisen toimeenpanoraportin (2008) pohjalta. Se lähetettiin lokakuun 2010 alussa suppealle (lähinnä kansalaisjärjestöille) kommenttikierrokselle, jossa pyydettiin näkemyksiä otettavaksi huomioon vuonna 2010 työstettävässä raportissa. Päivitetty raporttiluonnos lähetettiin 11.11.2010 laajalle lausuntokierrokselle, jossa pyydettiin näkemyksiä otettavaksi huomioon vuoden 2011 raportissa oikeusministeriöltä, puolustusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, maa- ja metsätalousministeriöltä, sosiaali- ja terveysministeriöltä, ulkoasiainministeriöltä, valtioneuvoston kanslialta, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, valtiovarainministeriöltä, työ- ja elinkeinoministeriöltä, Suomen ympäristökeskukselta, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksilta (15), aluehallintovirastoilta (6), useilta ympäristöjärjestöiltä sekä muilta järjestöiltä, jotka edustavat muun muassa ympäristö-, elinkeino- ja työntekijäsektoreita.
2. Samaan aikaan raporttiluonnos pantiin julkisesti nähtäväksi ympäristöhallinnon www-sivuille.
3. Lausuntokierroksella esitetyt kommentit pyrittiin ottamaan mahdollisimman suuressa määrin huomioon. Suomen luonnonsuojeluliiton esittämiä näkemyksiä ei kaikilta osin sisällytetty raporttiin, koska osa kommentteista koski Århusin sopimuksen soveltamisalan ulkopuolelle meneviä asioita. Suomen luonnonsuojeluliitto totesi, että Suomessa on yhä ongelmia eri sektorien lainsäädännössä, joissa kansalaisten tiedonsaanti, osallistuminen ja muutoksenhaku eivät vielä toteudu, ja että Suomen lainsäädäntöä voitaisiin edelleen kehittää.
4. Ennen raportin viimeistelyä ja kääntämistä englanniksi järjestettiin 1.12.2010 ympäristöministeriössä tilaisuus kommentoida raporttia.
5. Valtion aluehallinto uudistui 1.1.2010. Alueellisten ympäristökeskusten tehtävät ovat siirtyneet työ- ja elinkeinoministeriön alaisiin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksiin (ELY), alueellisten ympäristökeskusten ympäristölupatehtävät ja ympäristölupavirastojen tehtävät valtiovarainministeriön alaisiin aluehallintovirastoihin (AVI). Laki ympäristöhallinnosta (55/1995) kumottiin 20.11.2009 annetulla lailla valtion aluehallinnon uudistamista koskevan lainsäädännön voimaansaattamisesta (903/2009). Laki sisälsi aiemmin hallintosäädökset alueellisista ympäristökeskuksista, ympäristölupavirastoista ja Suomen ympäristökeskuksesta. Em. lain kumoamisen takia annettiin 11.12.2009 erillinen uusi laki Suomen ympäristökeskuksesta (1069/2009). Samoin annettiin 20.11.2009 laki aluehallintovirastoista (896/2009) ja laki elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksista (897/2009).
6. Aluehallintovirastoja on Manner-Suomessa kuusi, joista neljässä hoidetaan ympäristölupa-asioita. Virastot edistävät perusoikeuksien ja oikeusturvan toteuttamista, peruspalvelujen saatavuutta, ympäristönsuojelua, ympäristön kestäväää käyttöä, sisäistä turvallisuutta sekä terveellistä ja turvallista elin- ja työympäristöä alueilla.
7. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia on 15, joista ympäristöasioita hoitaa 13 keskusta. Niihin on koottu entisten työ- ja elinkeinokeskusten, alueellisten ympäristökeskusten,

¹ Lukujen englanninkieliset otsikot on tarkoituksellisesti jätetty kääntämättä. Ne selittyvät kunkin luvun otsikon alla olevasta kuvauksesta. Kappalenumerointi on sama kuin raportin englanninkielisessä versiossa.

tiepiirien, lääninhallitusten liikenne- ja sivistysosaston sekä Merenkululaitoksen tehtäviä. Sekä aluehallintovirastoissa että elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa kiinnitetään huomiota ympäristöasioiden valvontaan liittyvien tehtävien riippumattomuuden varmistamiseen.

Aluehallinnon

uudistuksen myötä ympäristönsuojelulain mukaisten asioiden lupien käsittely ja valvonta on eriytetty valtion virastoissa vuodesta 2010 alkaen. Ympäristönsuojelulain ja vesilain mukaiset luvat käsitellään Aluehallintovirastoissa ja valvonta kuuluu ELY:ille. Lisäksi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella on lupatoimivalta merkitykseltään vähäisemmissä asioissa sekä lisäksi valvontatehtäviä.

8. Suomi ja Ruotsi tekivät 11.11.2009 uuden rajajokisopimuksen (SopS 90-91/2010), joka tuli voimaan 1.10.2010 ja korvasi aiemman vuonna 1971 tehdyn sopimuksen. Uuden sopimuksen mukaan vesilupa-asioissa Tornionjoen vesistöissä sovellettava lainsäädäntö ja lupaviranomaiset määräytyvät kummankin maan kansallisen oikeusjärjestyksen mukaan. Suomalais-ruotsalainen rajajokikomissio ei enää 1.10.2010 lähtien ole toiminut lupaviranomaisena. Sopimuksen uudistamisen yhtenä päätavoitteena on ollut luoda vesiasioissa edellytykset muutoksenhauille Tornionjoen vesistöalueella toteutettavien hankkeiden lupapäätöksistä. Sopimus turvaa alueen asukkaille laajat osallistumisoikeudet myös rajan toisella puolella käsiteltäviin vesilupa-asioihin.

II. PARTICULAR CIRCUMSTANCES RELEVANT FOR UNDERSTANDING THE REPORT

Erityistekijät, jotka ovat oleellisia tämän raportin ymmärtämiseksi, esim. jos päätöksentekorakenne on hajautettu, jos yleissopimuksella on välittömiä vaikutuksia, tai jos taloudelliset rajoitukset ovat oleellisesti haitanneet yleissopimuksen toimeenpanoa (vapaaehtoista):

9. Suomen perustuslain (731/1999) 94 §:n mukaan eduskunta hyväksyy sellaiset valtiosopimukset ja muut kansainväliset velvoitteet, jotka sisältävät lainsäädännön alaan kuuluvia määräyksiä tai ovat muutoin merkitykseltään huomattavia taikka muusta syystä vaativat eduskunnan hyväksymisen. Valtioneuvosto toimitti Århusin sopimuksen tämän säännöksen perusteella eduskunnan hyväksyttäväksi hallituksen esityksellä HE 165/2003 vp. Eduskunnan hyväksyttyä sopimuksen tasavallan presidentti ratifioi sen 1.9.2004. Suomi hyväksyi 10.6.2008 yleissopimuksen muutoksen, joka koskee muuntogeenisiä organismeja.

10. Vaikka voimassa ollut lainsäädäntö pääosin täytti Århusin sopimuksen määräykset, tiettyjä lainsäädäntömuutoksia oli kuitenkin tarpeen tehdä ratifiointimenettelyn yhteydessä. Valtioneuvosto toimitti nämä lainsäädäntömuutosesitykset eduskunnalle Århusin sopimuksen ratifiointiesityksen yhteydessä. Eduskunta hyväksyi hallituksen esityksen perusteella seuraavat lait: laki ydinenergialain muuttamisesta (769/2004) ja laki eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta (768/2004). Lisäksi itse Århusin sopimus saatettiin voimaan lailla (767/2004) ja tasavallan presidentin asetuksella (866/2004).

11. Suomessa sopimusmääräyksiä ei ole yleensä tarpeen soveltaa suoraan, koska kansainvälisen sopimuksen määräykset pannaan täytäntöön erikseen lainsäädännössä. Tämä periaate pätee myös Århusin sopimukseen.

III. LEGISLATIVE, REGULATORY AND OTHER MEASURES IMPLEMENTING THE GENERAL PROVISIONS IN PARAGRAPHS 2, 3, 4, 7 AND 8 OF ARTICLE 3

Miten yleissopimuksen yleisiä määräyksiä koskevan artiklan 3 kappaleet 2, 3, 4, 7, ja 8 on pantu täytäntöön, erityisesti:

Artikla 3, kappale 2 – miten on varmistettu, että virkamiehet ja viranomaiset avustavat ja ohjaavat yleisöä tarvittaessa:

12. Valtion ja kuntien viranomaisten toimintaan vaikuttavat kaikki hallintolain (434/2003) 2 luvussa säädetyt hyvän hallinnon perusteet, joihin kuuluvat lain 6 §:ssä tarkemmin säädetyt hallinnon oikeusperiaatteet, 7 §:ssä säädetty asioinnin järjestäminen, 8 §:ssä säädetty neuvontavelvollisuus ja 9 §:ssä säädetty vaatimus asiallisesta, selkeästä ja ymmärrettävästä kielestä. Merkitystä on myös hallintolain 10 §:ssä yleisesti säädetyllä viranomaisten yhteistyövelvoitteella.

13. Hallintolain 3 luvun säännökset koskevat asianosaisasemaa ja puhevallan käyttämistä ja 4 luvun säännökset asiakirjan lähettämistä viranomaiselle ja asian vireille tuloa viranomaisessa. Merkitystä on myös hallintolain 5 luvun säännöksillä, erityisesti viranomaisen esteellisyyttä koskevilla säännöksillä. Hallintolain 23 §:n 1 momentin mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä. Käsittelyn viivytyksettömyyttä turvaa lain 23 §:n 2 momentin säännös siitä, että viranomaisen on pyynnöstä esitettävä asianosaiselle käsittelyaika-arvio sekä vastattava muutoinkin asian käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin. Lain 5 luvussa ovat lisäksi säännökset niitä tilanteita varten, jolloin hallintoviranomaisessa asioiva ei osaa kielilain mukaan viranomaisessa käytettävää kieltä, suomea tai ruotsia. Viranomaisvelvoitteet täytetään tuolloin kääntämisellä ja tulkitsemisellä.

14. Asian ratkaisemiseen vaikuttavat puolestaan hallintolain 6 luvun säännökset asian selvittämisestä ja asianosaisen kuulemisesta, jotka lähinnä täydentävät ympäristönsuojelulakiin (86/2000) ja muihin ympäristölakeihin sisältyviä varsin yksityiskohtaisia asian käsittelyä koskevia säännöksiä. Merkitystä yksittäisessä ratkaisutilanteessa voi olla myös lain 6 luvun säännöksillä suullisen vaatimuksen ja selvityksen esittämisestä (37 §), katselmuksen kulusta (38 §), tarkastuksen toimittamisesta (39 §) ja suullisesta todistelusta (40 §).

15. Hallintolain 7 luvun säännöksistä sovellettavuutta on erityisesti niillä säännöksillä, jotka koskevat yleisesti päätöksen perusteluvelvollisuutta (45 §), ohjeita oikaisukeinon käytöstä (46 §) sekä valitusosoituksen sisältöä ja liittämistä päätökseen (47 §). Merkitystä on myös säännöksillä, jotka koskevat ilmoitusta valituskiellosta ja valituskelvottomuudesta (48 §), sekä säännöksillä valitusosoituksen korjaamismenettelyä (49 §).

16. Käytännössä tärkeitä menettelysäännöksiä ovat myös hallintolain 8 luvun säännökset päätöksen korjaamisesta. Hallintolain 50 §:ssä säädetään asiavirheen korjaamisesta ja 51 §:ssä muiden virheiden korjaamisesta (kirjoitus- ja laskuvirheet ja muut näihin rinnastettavat virheet). Lain 52 ja 53 §:n säännökset koskevat puolestaan korjaamisasian vireille tuloa ja menettelyä muutoin.

17. Hallintolain 50 §:n 1 momentin mukaan, jos päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisesti väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, viranomainen voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen. Päätöksen korjaaminen asianosaisen vahingoksi edellyttää kuitenkin sitä, että asianosainen suostuu päätöksen korjaamiseen. Suostumusta ei edellytetä niissä tapauksissa, joissa päätöksen virhe on ilmeinen ja se perustuu asianosaisen omaan menettelyyn, kuten esimerkiksi siihen, että asianosainen on ilmoittanut virheellisen tiedon asian käsittelyn kuluessa.

18. Korjaamisasia tulee lain mukaan sinänsä vireille joko viranomais- tai asiakasaloitteisesti. Aloite on tehtävä kummassakin tapauksessa viiden vuoden kuluessa päätöksen tekemisestä. Asiavirheen korjaaminen edellyttää asian käsittelyä uudestaan ja uuden päätöksen tekemistä. Tämä päätös on yleensä uusi valituskelvoinen hallintopäätös. Kirjoitusvirhe korjataan puolestaan

tekemällä uusi toimituskirja. Lisäksi on tehtävä merkintä virheen korjaamisesta viranomaisessa säilytettävään päätöksen taltiokappaleeseen tai viranomaisen tietojärjestelmään. Uusi toimituskirja on annettava asianosaiselle maksutta. Kirjoitus- tai vastaavan virheen korjaaminen ei yleensä synnytä uutta valituskelpoista päätöstä.

19. Yleisön tiedonhaun kannalta erityistä merkitystä on viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (<http://www.om.fi/en/Etusivu/Perussaannoksia/Julkisuuslaki>), jäljempänä julkisuuslaki, (621/1999) säännöksillä hyvästä tiedonhallintatavasta. Julkisuuslain 18 §:n 4 momentin mukaisesti viranomaisten velvollisuutena on muun ohella "suunnitella ja toteuttaa asiakirja- ja tietohallintonsa samoin kuin ylläpitämänsä tietojärjestelmät ja tietojenkäsittelyt niin, että asiakirjojen julkisuus voidaan vaivattomasti toteuttaa". Yleisön tiedonsaantioikeutta toteuttavat osaltaan myös julkisuuslain 19 §:n 2 momentin säännökset viranomaisen velvollisuudesta antaa pyynnöstä (suullisesti tai muulla sopivalla tavalla) tietoja keskeneräisten asioiden käsittelyvaiheesta, esillä olevista vaihtoehdoista ja niiden vaikutusten arvioinnista sekä asiaan liittyvistä yksilöiden ja yhteisöjen vaikutusmahdollisuuksista. Käsiteltäessä hallintoviranomaisten päätöksistä teytyjä valituksia hallintotuomioistuimissa sovelletaan 1.10.2007 alkaen voimaan tullutta oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annettua lakia (381/2007).

20. Århusin sopimuksesta ja sen velvoitteista on kerrottu ympäristöviranomaisille ympäristöhallinnon koulutus- ja neuvottelupäivillä, sekä keskusteltu sopimuksen periaatteiden soveltamisesta ympäristöministeriön ja aluehallinnon välisissä tulosneuvotteluissa.

Artikla 3, kappale 3 – miten koulutusta ja tietoisuutta ympäristökysymyksissä on edistetty:

21. Julkisuuslain mukaan viranomaisten tulee huolehtia asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta saatavuudesta, esimerkiksi tietokannoissa ja kirjastoissa. Tuomioistuimet ja muut lainkäyttöelimet kuuluvat laissa tarkoitettuihin viranomaisiin. Laki sisältää myös määräykset viranomaisten velvollisuudesta tuottaa ja jakaa tietoa.

22. Ympäristöviranomaiset edistävät ympäristökasvatusta ja yleisön tietämystä ympäristöasioissa. Ympäristöä koskevaa tietoa on saatavilla Suomen ympäristöhallinnon kotisivuilla (<http://www.ymparisto.fi>) sekä elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sivuilla (esimerkiksi tiedot vireillä olevista YVA-hankkeista ovat ELY-keskusten sivuilla). Ympäristöministeriö alueellisesti jo vuonna 2003 ympäristökasvatuksen ja -tietoisuuden koordinointi-, kehittämis- ja asiantuntijatehtävät Keski-Suomen ympäristökeskukselle. Aluehallintouudistuksen yhteydessä tehtävä määrättiin asetuksella (910/2009, §12) Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Koordinointitehtävä kattaa kaikki hallinnonalat ja –tasot.

23. Ympäristökasvatuksen ja -tietoisuuden eli kestävä kehityksen kasvatuksen ja koulutuksen edistämistä varten Suomessa on ajantasaiset valtakunnalliset strategiat ja ohjelmat. Niiden toimeenpanoa ja seuranta varten on luotu toimivat yhteistyörakenteet sekä valtakunnalliselle että aluetasolle. Keski-Suomen ELY:ssä valmistellaan parhaillaan "Ympäristökasvatuksen ja kestävä kehityksen kasvatuksen yhteistyön järjestäminen Suomessa 2011-2017" –asiakirjaa. Asiakirjassa konkretisoidaan 1) valtion keskushallinnon 2) aluehallinnon 3) kuntahallinnon 4) järjestöjen 5) NG -organisaatioiden ja yhteisöjen 6) elinkeinoelämän sekä 7) median sisäiset ja niiden väliset yhteistyötavat.

24. Ympäristökasvatuksen kehittämishankkeita on rahoitettu ympäristöministeriön valtakunnallisilla ympäristökasvatus- ja -valistusavustuksilla. Opetus- ja ympäristöhallinnon johdolla toimii valtakunnallinen yhteistyöryhmä. Rahoitusyhteistyötä koordinoi

poikkihallinnollinen yhteistyöryhmä. Alueellista ympäristökasvatusyhteistyötä organisoidaan laajapohjaisissa alueellisissa yhteistyöryhmissä, joita on perustettu vuodesta 2005 alkaen. Useimmilla maakunnilla on omat alueelliset ympäristökasvatusstrategiansa tai -ohjelmansa sekä nettisivustot. Uudet, aluehallintoa koskevat lait velvoittavat elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset sekä aluehallintovirastot ja maakuntien liitot myös ympäristökasvatuksen ja tietoisuuden osalta tiiviiseen yhteistyöhön.

Suomen Ympäristökasvatuksen Seura (SYKSE) koordinoi eri ympäristöjärjestöjen yhteistyötä. Seura myös hallinnoi ja markkinoi Vihreä Lippu -ohjelmaa päiväkodeille ja kouluille. Opetus-, kasvatus- ja koulutusalojen säätiö (OKKA-säätiö) ylläpitää kansallista Oppilaitosten kestävän kehityksen sertifiointia. Luonto- ja ympäristökoulut tukevat merkittäväällä tavalla koulujen ympäristökasvatustyötä. Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoituksella toimivat Nuorisokeskukset (11) tekevät myös merkittävää ympäristökasvatustyötä osana perustoimintojaan.

25. Ympäristötietodirektiivin (2003/4/EY) mukaisesti ympäristötiedon entistä laajemmalla julkisella saatavuudella ja tällaisen tiedon levittämällä edistetään osaltaan tietoisuuden lisääntymistä ympäristökysymyksistä, vapaata keskustelua ja yleisön aktiivisempaa osallistumista ympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä viime kädessä parempaa ympäristöä.

Ympäristötietodirektiivin tavoitteita on edistetty INSPIRE -direktiivin (2007/2/EY) kansallisella toimeenpanolla ja tämän toimeenpanon vaatimien tukipalveluiden toteuttamisella. Direktiivi on pantu täytäntöön lailla (421/2009) paikkatietoinfrastruktuurista, joka tuli voimaan 17.6.2009. Toimeenpanoon liittyy Maanmittauslaitoksen ylläpitämä paikkatietoikkuna -verkkosivu (www.paikkatietoikkuna.fi), joka jakaa tukitietoa toimeenpanosta sekä esittelee paikkatietoaineistoja ja -palveluja sanoin ja karttakuvoin. Ympäristöministeriön toimesta laadittu uusi ohje ympäristöhallinnon tietoaineistojen julkisuudesta, luovuttamisesta ja hinnoittelusta otettiin käyttöön 1.1.2008. Ohjeen tarkoituksena on myötävaikuttaa siihen, että ympäristöhallinnon eri virastoissa noudatetaan yhdenmukaisia periaatteita aineistoja luovutettaessa.

26. Ympäristökasvatus osana kestävästä kehityksestä edistävää koulutusta sisältyy keskeisiin koulutuksen ja tutkimuksen ohjausasiakirjoihin sekä opetussuunnitelmien perusteisiin. Ympäristökasvatuksen vahvistaminen kaikilla kouluasteilla on tavoitteena voimassa olevassa hallitusohjelmassa. Tavoitetta toteutetaan hallinnonalojen välisellä yhteistyöllä ja toimijoiden verkottumisella. Vuonna 2008 on perustettu opetus- ja kulttuuriministeriön johdolla vapaaehtoisuuteen perustuva laaja-alainen Kestävä kehitys edistävän koulutuksen yhteisryhmä. Mukana on ympäristökasvatuksen asiantuntijoita.

27. Vuonna 2006 valtioneuvoston periaatepäätöksenä on hyväksytty Kansallinen kestävä kehityksen strategia: "Kohti kestäviä valintoja. Kansallisesti ja globaalisti kestävä Suomi", jossa todetaan koulutuksen tärkeys <http://www.ymparisto.fi/download.asp?contentid=53983&lan=fi> .

28. Kansallista strategiaa tukee vuonna 2006 hyväksytty kestävä kehitys edistävää kasvatuksen ja koulutuksen strategia ja sen toimeenpanosuunnitelma vuosille 2006 - 2014 (http://www.oph.fi/download/110201_kekestrategia.pdf). Ympäristökasvatusulottuvuus sisältyy myös opetushallituksen kestävä kehityksen sivustoon (<http://www.edu.fi/teemat/keke/>). Kestävästä kehityksestä yleisesti opetusministeriön hallinnonalalla on tietoa osoitteessa (http://www.minedu.fi/OPM/Kansainvaliset_asiat/kestaevae_kehitys/?lang=fi).

29. Lisäksi oikeusministeriön ylläpitämällä sivuilla (<http://www.oikeus.fi>) on saatavilla tietoja oikeussuojakeinoista ympäristöalalla. Korkeimmalla hallinto-oikeudella on myös omat kotisivut (<http://www.kho.fi>). Lisäksi oikeuskäytäntöä koskevaa yleistä tietoa on saatavilla FINLEX - tietopankista (<http://www.finlex.fi/fi/>).

30. Suomen luonnonsuojeluliitto järjesti yhdessä Uudenmaan ympäristönsuojelupiirin ja

Kansalaisten vientiluottokampanjan kanssa ulkoasiainministeriön tuella "Kansalaisten ympäristöoikeudet" -seminaariin syyskuussa 2005. Seminaarin yhteydessä julkaistiin "Kansalaisten ympäristöoikeudet EU:ssa" -opas, joka on sähköisesti saatavissa www -osoitteessa <http://www.sll.fi/luontojaymparisto/kansainvalinentoiminta/raisa> .

31. Liikennehallinnon virastojen (Liikennevirasto, Liikenteen turvallisuusvirasto, Ilmatieteen laitos) verkkosivuilla julkaistaan myös tietoa ympäristöasioista. Kohti ekotehokasta liikennejärjestelmää on vuoteen 2010 ulottuva Tiehallinnon ympäristöohjelma. Sen lähtökohtia ovat liikenne- ja viestintäministeriön linjaukset ympäristöasioissa ja Tienpidon linjaukset 2015 http://www.tiehallinto.fi/servlet/page?_pageid=71&_dad=julia&_schema=PORTAL30&menu=8573&_pageid=71&_kieli=fi&_linkki=15135&_julkaisu=5614 .

Liikenne- ja viestintäministeriön ympäristöohjelman "Liikenteen toimintalinjat vuoteen 2010" seuranta 2006 on julkaistu osoitteessa <http://www.lvm.fi/web/fi/haku/results/?query=ymp%C3%A4rist%C3%B6ohjelma> .

32. Ympäristöministeriössä on valmisteltu kansantajuista esitettä Århusin sopimuksesta, joka on tarkoitus julkaista vuonna 2011 kummallakin virallisella kielellä (suomi ja ruotsi). Sen on tavoitteena palvella myös vuoden 2010 alussa uudelleen järjestettyä ympäristön aluehallintoa ja muita hallinnonaloja.

Artikla 3, kappale 4 – miten on varmistettu ympäristönsuojelua edistävien yhdistysten, järjestöjen ja ryhmien tunnustaminen, ja että ne saavat asianmukaista tukea:

33. Suomen perustuslain mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon. Lisäksi seuraavissa laeissa on erilliset säännökset kansalaisjärjestöjen muutoksenhakuoikeudesta: ympäristönsuojelulaki (86/2000), maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999), luonnonsuojelulaki (1096/1996), vesilaki (264/1961, muutettu tältä osin 88/2000 ja 1391/2009), ydinenergialaki (990/1987, muutettu 769/2004), maantielaki (503/2005), ratalaki (110/2007), geenitekniikkalaki (377/1995, muutettu 847/2010) ja laki eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta (768/2004, muutettu 111/2007).

Artikla 3, kappale 7 – miten yleissopimuksen periaatteiden soveltamista edistetään kansainvälisesti:

(a) miten tiedonkulku artiklan 3 kappaleesta 7 ja Almatyn ohjeista on koordinoitu ministeriöiden sisäisesti ja niiden välillä virkailijoille, jotka toimivat muilla asiaan liittyvillä kansainvälisillä foorumeilla, ml. ovatko koordinointiin tähtäävät toimenpiteet jatkuvia:

34. Århusin sopimuksen osapuolten toisessa kokouksessa Almatyssa vuonna 2005 hyväksytyt ohjeet (päätös II/4) sopimuksen periaatteiden edistämisestä kansainvälisissä järjestöissä jaettiin laajasti Suomea eri ympäristöalan kansainvälisissä kokouksissa edustaville virkamiehille ja heidän esimiehilleen sekä ympäristöministeriön poliittiselle johdolle. Samassa yhteydessä jaettiin myös ECE:n Århus-sihteeristön sopimuksesta tekemä esite "Your Right to a healthy environment".

(b) miten ja missä vaiheessa on kansallisella tasolla mahdollistettu tiedon saanti kansainvälisistä foorumeista:

35. Lokakuussa 2010 ympäristöministeriö kokeili uraa uurtavasti mahdollisimman ajantasaisen tiedon jakamista verkkosivujensa kautta biodiversitettisopimuksen 10. osapuolikokouksesta, jossa tehtiin maapallon mittakaavassa merkittäviä päätöksiä luonnon monimuotoisuuden suojelemisesta. Blogin tavoitteena oli välittää tietoa paitsi valmisteilla olevista päätelmistä ja

loputuloksista myös kokoukseen valmistautumisesta, neuvotteluista sekä yksittäisistä ja yllättävistä asiakysymyksistä, joita matkan varrella nousi esiin. Blogia kirjoittivat ministeri ja ministeriön asiantuntijat. Kansalaisilla oli mahdollisuus kommentoida blogin uutisia.

36. Blogista saatavia kokemuksia hyödynnetään, kun valmistellaan ympäristöministeriön linjauksia ja toimenpiteitä sosiaalisen median hyödyntämisestä.

(c) miten kansallisella tasolla on toimittu yleisön osallistumisen edistämiseksi ja tekemiseksi mahdolliseksi kansainvälisiin foorumeihin ja missä vaiheessa tiedon saanti niistä on järjestetty (esim. kansalaisjärjestöjen edustajan kutsuminen sopimuspuolen valtuuskuntiin kansainvälisissä neuvotteluissa tai kansalaisjärjestöjen osallistuminen osapuolen virallisen kannan muodostamiseen tällaisia neuvotteluja varten):

37. Ympäristöministeriö ja ulkoasiainministeriö ovat yhteisesti linjanneet kansalaisjärjestöjen osallistumista kansainvälisiin kokouksiin ja järjestäneet aiheesta keskustelutilaisuuksia kansalaisjärjestöjen edustajien kanssa. Kansalaisjärjestöjen edustajia on mahdollisuuksien mukaan otettu Suomen valtuuskuntiin asiantuntijajäsenenä ja heidän matkakulunsa on korvattu osittain tai kokonaan. Kansalaisjärjestöt voivat osallistua kutsuttuina myös kansainvälisten kokousten kansallisiin valmistelukokouksiin. Kansalaisjärjestöjä on pyydetty koordinoimaan keskenään esityksiään, miten ne ehdottavat oman edustuksensa eri kokouksiin.

38. Ympäristöjärjestöt ovat edustettuina myös EU-asioiden kansallista valmistelua varten perustetun komitean alaisissa valmistelujaostoissa, kuten ympäristöjaostossa, aluepolitiikan jaostossa ja metsäjaostossa. Lisäksi ympäristöjärjestöjä on edustettuina monissa kansainvälisissä ympäristökysymyksiä valmistelevissa ryhmissä, esimerkiksi kansainvälisen metsäpolitiikan neuvottelukunnassa.

39. Ympäristöministeriö on syyskuussa 2010 esittänyt Suomen luonnonsuojeluliiton edustajaa kansalliseen EU-asioiden komitean laajaan kokoonpanoon. Kestävän kehityksen periaatteen mukaisesti ympäristönäkökulma tulisi saada esille, kun laaja-alaisista EU-politiikkaan liittyvistä asioista komiteassa keskustellaan.

40. Ympäristöministeriö myös huomioi kansalaisjärjestöyhdyshenkilön nimeämisen vuoden 2010 ilmastokokouksen (Cancún) valtuuskunnassa.

(d) Miten on edistetty sopimuksen periaatteita muiden kansainvälisten foorumien menettelytavoissa:

41. Suomi on edistänyt Århusin sopimuksen periaatteiden soveltamista kansainvälisissä ympäristöä koskevissa neuvottelu- ja päätöksentekomenettelyissä ja Euroopan unionin lainsäädännön valmistelussa.

(e) Miten on edistetty sopimuksen periaatteita muiden kansainvälisten foorumien työohjelmissa, projekteissa, päätöksissä ja muissa olennaisissa toimissa:

42. Ei raportoitavaa.

Artikla 3, kappale 8 – miten on varmistettu, ettei henkilöitä, jotka käyttävät oikeuksiaan yleissopimuksen määräysten mukaisesti rangaista, vainota tai häiritä millään tavalla:

43. Suomen perustuslain yhdenvertaisuutta koskevan 6 §:n mukaan ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri aseman vakaumuksen, mielipiteen tai muun henkilöön liittyvän syyn takia. Lisäksi hallinnon oikeusperiaatteita koskevan hallintolain (434/2003) 6 §:n

mukaan viranomaisen on kohdeltava hallinnossa asioivia tasapuolisesti sekä käytettävä toimivaltaansa yksinomaan lain mukaan hyväksyttäviin tarkoituksiin. Viranomaisen toimien on myös oltava puolueettomia ja oikeassa suhteessa tavoiteltuun päämäärään nähden.

44. Hallintotuomioistuinprosessissa mahdollisuus määrätä yksityinen asianosainen korvaamaan toisen asianosaisen tai viranomaisen oikeudenkäyntikuluja määräytyy hallintolainkäyttölain (586/1996) 74 §:n säännösten perusteella. Yksityisten asianosaisten välillä oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuus perustuu ratkaisun lopputulokseen ja kohtuuharkintaan.

IV. OBSTACLES ENCOUNTERED IN THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 3

Mahdollisia ongelmia artiklan 3 toteuttamisessa:

45. Ei raportoitavaa.

V. FURTHER INFORMATION ON THE PRACTICAL APPLICATION OF THE GENERAL PROVISIONS OF ARTICLE 3

Lisätietoja yleissopimuksen artiklan 3 säännösten käytännön soveltamisesta:

46. Esimerkiksi aiemman ympäristölupaviraston, nykyisen aluehallintoviraston, henkilökunta noudattaa artiklan 2 kappaleen neuvontaa koskevaa määräystä vastaamalla asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin. Lainkäyttöhenkilökunnalle on työjärjestyksessä määrätty vastuualueet, jolloin asian laadun mukainen ensisijainen neuvontavelvollisuus voidaan kohdentaa asianomaisiin vastuuhenkilöihin. Ympäristö- ja vesitalouslupia koskevien hakemusten kuulutuksissa mainitaan asian esittelijä yhteystietoineen, mikä helpottaa asianosaisen tai asiasta kiinnostuneen kansalaisen yhteydenottoa neuvonnasta ensisijaisesti vastaavaan henkilöön. Aluehallintoviraston henkilökunta neuvoo asiakkaita ja yleisöä virastossa tapahtuvissa kontakteissa, puhelimitse ja kirjallisesti. Sähköpostitse tapahtuvat tiedustelut ja niihin vastaaminen ovat viraston arkipäivää.

47. Aluehallintovirastossa päätöksentekoon liittyvät asiakirjat ovat harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta julkisia. Hakemusasiakirjat ovat yleisön nähtävinä aluehallintovirastossa sekä yleensä noin kuukauden ajanjakson hankkeen vaikutusalueen kunnissa. Ympäristölainsäädännön edellyttämä tiedonantovelvollisuus asianosaisille on ankarampi kuin hallintolaisilla. Lupahakemuksen kohteena olevasta hankkeesta tiedotetaan pääsääntöisesti erityistiedoksiantona asianosaisille, ja samalla asianosaiset saavat tiivistelmän suunnitelmasta hakijan arvioimine vaikutuksineen. Päätökset ovat yleisön käyttöön referoidussa muodossa nähtävillä internetissä. Asiakirjojen julkisuuden saatavuutta on edelleen mahdollista kehittää siten, että kaikki julkiset hakemusasiakirjat olisivat nähtävillä internetissä jo siinä vaiheessa, kun asianosaisilla on mahdollisuus tehdä hakemusta koskevia muistutuksia ja vaatimuksia. Tällöin asiasta kiinnostuneet saisivat tarvitsemansa informaation käyttöönsä huomattavasti vaivattomammin, mikä voisi osaltaan vähentää tarvetta puhelimitse tapahtuvaan neuvontaan.

48. Aluehallintovirastoa koskevaa tietoa on saatavilla kotisivulla <http://www.avi.fi/fi/Sivut/etusivu.aspx> sekä työ- ja elinkeinoministeriön kotisivuilla. Ympäristölupia käsittelevien AVI:n kotisivuilla julkaistaan tiedot vireillä olevista ja päätetyistä hakemusasioista. Merkittävistä päätöksistä laaditaan tiedote, joka palvelee asianosaisia, yleisöä, lehdistöä ja muita tiedotusvälineitä. Referoidut päätökset ovat yleisön saatavissa internetin välityksellä. Ympäristöä koskevasta päätöksenteosta kiinnostuneet tiedotusvälineet saavat informaatiota yleisimmin asian esittelijältä.

49. Myös elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksissa neuvotaan ja ohjataan kansalaisia

ELYille kuuluvissa asioissa. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksia koskevaa tietoa on saatavilla kotisivuilla <http://www.ely-keskus.fi>. Esimerkiksi ELY -keskusten YVA -tehtävissä kansalaisten osallistuminen on oleellista.

VI. WEBSITE ADDRESSES RELEVANT TO THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 3

Relevantteja www-sivustoja:

50. Julkishallinnon verkkopalveluiden yhteinen osoite <http://www.suomi.fi/> sisältää yleistä informaatiota Suomen julkishallinnon toiminnasta. FINLEX tietopankki sisältää Suomen lainsäädännön ja Suomea velvoittavat kansainväliset sopimukset <http://www.finlex.fi/fi/sopimukset/>. Lisätietoja julkisuuslaista on saatavilla oikeusministeriön kotisivuilta <http://www.om.fi/23955.htm>. Ympäristöhallinto: www.ymparisto.fi. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset: <http://www.ely-keskus.fi>. Aluehallintovirastot: <http://www.avi.fi>.

VII. LEGISLATIVE, REGULATORY AND OTHER MEASURES IMPLEMENTING THE PROVISIONS ON ACCESS TO ENVIRONMENTAL INFORMATION IN ARTICLE 4

Miten yleissopimuksen 4 artikla ympäristöä koskevan tiedon saannista on pantu täytäntöön. Miten 2 artiklan relevantit määritelmät on toteutettu, sekä miten 3 artiklan 9 kohdan syrjäntäkieltoa on noudatettu:

51. Julkisuuslain 9 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta. Lain 4 ja 5 §:ien määritelmät "viranomaisesta" ja "viranomaisen asiakirjasta" vastaavat sopimuksen 2 artiklan mukaisia määritelmiä. Lisäksi ympäristönsuojelulain 109 §:n mukaan päästö- ja tarkkailutiedot sekä ympäristön laatu tiedot eivät ole salassa pidettäviä. Käsiteltäessä hallintoviranomaisten päätöksistä tehtyjä valituksia hallintotuomioistuimissa sovelletaan 1.10.2007 alkaen voimaan tullutta oikeudenkäynnin julkisuudesta hallintotuomioistuimissa annettua lakia (381/2007).

52. Suomen perustuslain ja julkisuuslain 3 §:n avoimuusperiaatteen mukaan tiedonsaantioikeuden tai muutoksenhakuoikeuden käyttäminen ei ole sidottu Suomen kansalaisuuteen. Näin ollen oikeus tiedon saantiin, osallistuminen ympäristöä koskevaan päätöksentekoon sekä muutoksenhakuoikeus kuuluu jokaiselle Suomen lainkäyttövallan piirissä olevalle ilman kansalaisuusliityntää. Julkisuuslain 33 §:n mukaan laissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta siten kuin hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

Artikla 4, kappale 1 – miten on varmistettu, että:

(a) jokaisella on oikeus tietoon ilman, että hänen tarvitsee selittää syytä pyyntöönsä:

53. Julkisuuslain 13 §:n mukaan asiakirjapyyntö on riittävästi yksilöitävä, jotta viranomainen voi selvittää, mitä asiakirjaa pyyntö koskee. Pyytäjän ei sen sijaan tarvitse selvittää henkilöllisyyttään eikä perustella pyyntöään, jollei tämä ole tarpeen viranomaiselle säädetyn harkintavallan käyttämiseksi tai sen selvittämiseksi, onko pyytäjällä oikeus asiakirjaan.

(b) pyydetyistä asiakirjoista annetaan kopiota:

54. Julkisuuslain 16 §:n 1 momentin mukaan viranomaisen asiakirjan sisällöstä annetaan tieto suullisesti taikka antamalla viranomaisen luona nähtäväksi ja jäljennettäväksi tai kuunneltavaksi tai antamalla siitä kopio tai tuloste.

(c) pyydetty tieto tarjotaan asianmukaisessa muodossa:

55. Julkisuuslain 16 §:n 1 momentin mukaan tieto asiakirjan julkisesta sisällöstä on annettava pyydetyllä tavalla, jollei pyynnön noudattaminen asiakirjan kopioinnin vaikeuden tai muun niihin verrattavan syyn vuoksi aiheuta kohtuutonta haittaa virkatoiminnalle.

Artikla 4, kappale 2 – miten on varmistettu, että tämän kappaleen aikarajoja ympäristötiedon antamisesta on noudatettu:

56. Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin ja mukaan asia on käsiteltävä viivytyksettä. Tieto julkisesta asiakirjasta on annettava mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään kahden viikon kuluessa. Jos pyydettyjä asiakirjoja on paljon tai niihin sisältyy salassa pidettäviä osia tai jos asian käsittely näihin rinnastettavasta syystä muutoin vaatii tavanomaista suuremman työmäärän, asia on ratkaistava ja tieto julkisesta asiakirjasta annettava viimeistään kuukauden kuluessa pyynnöstä.

57. Lisäksi hallintolain 23 §:n mukaan asia on käsiteltävä ilman aiheutonta viivytystä. Viranomaisen on esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin.

Artikla 4, kappaleet 3 ja 4 - ympäristötietoa koskevan pyynnön epäämisperusteet ja tietojen luovuttamiseen liittyvän yleisen edun huomioon ottaminen:

58. Julkisuuslain 5 §:ssä määritellään viranomaisen asiakirja. Määritelmän mukaan eräät viranomaisen sisäiset asiakirjat eivät ole laissa tarkoitettuja viranomaisen asiakirjoja. Mikäli taas tietoa pyydetään asiakirjasta, joka ei ole viranomaisen hallussa, julkisuuslain lähtökohtana on hallinnon palveluperiaatteen mukaisesti, että asia siirretään toimivaltaiselle viranomaiselle (julkisuuslain 15 §).

59. Julkisuuslain 6 ja 7 §:n säännökset koskevat puolestaan sekä viranomaisen laatimien että viranomaiselle toimitettujen asiakirjojen julkiseksi tuloa. Julkisuuslain 9 §:n 2 momentin mukaan tiedon antaminen asiakirjasta, joka ei ole vielä julkinen, on viranomaisen harkinnassa. Harkintaperusteita on rajattu säätämällä, että harkinnassa on otettava huomioon julkisuuslain 17 §:n säännökset. Tietojen antamista ei siten tule rajoittaa ilman asiallista ja laissa säädettyä perustetta enempää kuin suojattavan edun vuoksi on tarpeellista. Lisäksi tietojen pyytäjiä on kohdeltava tasapuolisesti. Julkisuuslain 19 §:n säännökset koskevat viranomaisen tiedonantovelvollisuutta keskeneräisistä asioista. Viranomaisen on mainitun lainkohdan mukaan, jollei salassapitosäännöksistä muuta johdu, pidettävä saatavilla asiakirjoja, joista selviävät tiedot muun ohella valmisteilla olevista, merkittäviä kysymyksiä koskevista suunnitelmista, selvityksistä ja ratkaisuksista.

60. Sopimuksen 4 kappaleen mukaisiin perusteisiin evätä pyyntö soveltuvat ainakin julkisuuslain 24 §:n 1—6, 9, 10, 14, 15, 17, 19, 20 ja 26 kohta. Lisäksi asiakirjojen salassapito voi perustua erilliseen säätelyyn.

61. Julkisuuslain tarkoituksena on toteuttaa avoimuutta ja hyvää tiedonhallintatapaa viranomaisten toiminnassa sekä antaa yksilöille ja yhteisöille mahdollisuus valvoa julkisen vallan ja julkisten varojen käyttöä, muodostaa vapaasti mielipiteensä sekä vaikuttaa julkisen vallan käyttöön ja valvoa oikeuksiaan ja etujaan.

62. Julkisuuslain 24 §:n 20 kohdan mukaan salaisia asiakirjoja ovat asiakirjat, jotka sisältävät tietoja yksityisestä liike- tai ammattisalaisuudesta, samoin kuin sellaiset asiakirjat, jotka sisältävät tietoja muusta vastaavasta yksityisen elinkeinotoimintaa koskevasta seikasta, jos tiedon antaminen niistä aiheuttaisi elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ja kysymys ei ole kuluttajien terveyden tai ympäristön terveellisyyden suojaamiseksi tai toiminnasta haittaa kärsivien oikeuksien valvomiseksi merkityksellisistä tiedoista tai elinkeinonharjoittajan velvollisuuksia ja niiden hoitamista koskevista tiedoista.

63. Julkisuuslain 17 §:n 2 momentin mukaan asiakirjasalaisuutta koskevia säännöksiä sovellettaessa on otettava huomioon, onko asiakirjan salassapitovelvollisuus riippumaton asiakirjan antamisesta johtuvista tapauskohtaisista vaikutuksista vai määräytyykö julkisuus asiakirjan antamisesta johtuvien haitallisten vaikutusten perusteella vai edellyttääkö julkisuus sitä, ettei tiedon antamisesta ilmeisesti aiheudu haitallisia vaikutuksia.

Artikla 4, kappale 5 – miten on huolehdittu, että viranomainen, jonka hallussa pyydetty tieto ei ole, ryhtyy tarvittaviin toimenpiteisiin:

64. Julkisuuslain 15 §:n 1 momentin mukaan pyydetessä viranomaiselta asiakirjaa, jonka toinen viranomainen on laatinut tai joka kuuluu toisen viranomaisen käsiteltävänä olevaan asiaan, viranomainen voi siirtää tiedonsaantia koskevan asian sen viranomaisen ratkaistavaksi, joka on laatinut asiakirjan tai jonka käsiteltäväksi asia kokonaisuudessaan kuuluu.

Artikla 4, kappale 6 – miten on huolehdittu, että tarvittaessa julkinen tieto voidaan erotella salassa pidettävästä:

65. Julkisuuslain 10 §:n mukaan kun vain osa asiakirjasta on salassa pidettävä, tieto on annettava asiakirjan julkisesta osasta, jos se on mahdollista niin, ettei salassa pidettävä osa tule tietoon.

Artikla 4, kappale 7 – miten tietoa koskevan pyynnön epäämisen aikarajojen noudattaminen on varmistettu:

66. Julkisuuslain 14 §:n 4 momentin mukaan asiat on käsiteltävä viiveettä. Pykälän mukaan tiedon antamisen epääminen on perusteltava ja pyytäjälle ilmoitettava samalla, miten asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi. Viranomaisen ratkaisusta voidaan valittaa julkisuuslain 33 §:n mukaisesti määräytyvälle hallintotuomioistuimelle siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään.

Artikla 4, kappale 8 – miten on varmistettu, että maksuja koskevat vaatimukset on täytetty:

67. Tietojen toimittamisen yhteydessä perittävistä maksuista säädetään julkisuuslain 34 §:ssä (621/1999, muutettu 495/2005). Säännöksen tarkoituksena on se, että maksut eivät muodostu kohtuuttomiksi ja että maksukäytännöt ovat yhteneväiset.

68. Ympäristönsuojelun alalla maksuista määrätään tarkemmin ympäristöministeriön asetuksessa Suomen ympäristökeskuksen maksullisista suoritteista (1141/2009) sekä Valtioneuvoston asetuksessa elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten sekä työ- ja elinkeinotoimistojen maksullisista suoritteista (1097/2009), mikä sisältää ympäristö- ja luonnonvaravastuualueen maksut eli entiset alueellisten ympäristökeskusten maksut pl. ympäristöluvut. Valtioneuvoston asetus aluehallintoviraston maksuista (1145/2009) sisältää ympäristöluvista perittävät maksut.

69. Edellä 3 artiklan 3 kappaleen vastauksessa on kerrottu uudesta, 1.1.2008 voimaan astuneesta ohjeesta ympäristöhallinnon tietoaineistojen julkisuudesta, luovuttamisesta ja hinnoittelusta. Geeniteknikkalain mukaisten suoritteiden maksullisuudesta on annettu erillinen valtioneuvoston asetus (1158/2009). Ympäristöjärjestöt pitävät hyvänä sitä, että ympäristöviranomaiset ovat laittaneet yhä enemmän asiakirjoja maksutta saataville internettiin.

VIII. OBSTACLES ENCOUNTERED IN THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 4

Mahdollisia ongelmia artiklan 4 toteuttamisessa:

70. Ei raportoitu.

IX. FURTHER INFORMATION ON THE PRACTICAL APPLICATION OF THE PROVISIONS OF ARTICLE 4

Lisätietoja yleissopimuksen artiklan 4 säännösten käytännön soveltamisesta:

71. Ei raportoitu.

X. WEBSITE ADDRESSES RELEVANT TO THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 4

Relevantteja www-sivustoja:

72. Ei raportoitu.

XI. LEGISLATIVE, REGULATORY AND OTHER MEASURES IMPLEMENTING THE PROVISIONS ON THE COLLECTION AND DISSEMINATION OF ENVIRONMENTAL INFORMATION IN ARTICLE 5

Miten yleissopimuksen 5 artikla ympäristöä koskevien tietojen kokoamisesta ja levittämisestä on pantu täytäntöön. Miten 2 artiklan relevantit määritelmät on toteutettu, sekä miten 3 artiklan kappaleen 9 syrjäntäkieltoa on noudatettu.

Artikla 5, kappale 1 – miten on varmistettu, että:

(a) viranomaisten hallussa on ympäristöä koskevat tiedot ja että ne pidetään ajan tasalla:

73. Ympäristöviranomaisten hallussa tulee olla heidän tehtäviensä edellyttämä ympäristöä koskeva ajantasaistettu tieto. Ympäristötiedon seurannan ylin kansallinen vastuu on ympäristöministeriöllä, joka määrittelee ympäristön seurannan tavoitteet ja strategiat ja seuraa niiden toteutumista yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa ja koordinoi valtakunnallisten seurantojen eri osa-alueita. Muut ministeriöt ohjaavat omien alojensa seurantaa. Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten tehtävänä on niistä annetun lain (897/2009) mukaan ympäristönsuojelu, alueiden käyttö, rakentamisen ohjaus, kulttuuriympäristön hoito, luonnon monimuotoisuuden suojeleminen ja kestävä käyttö sekä vesivarojen käyttö ja hoito. Lisäksi tehtävänä on valvoa yleistä etua ympäristö- ja vesiasioissa, tuottaa ja jakaa ympäristöä koskevaa tietoa sekä parantaa ympäristötietoutta, ehkäistä ja torjua ympäristövahinkoja ja -haittoja, huolehtia valtion vesitaloudellisista luvista ja yksityisoikeudellisista sopimuksista sekä huolehtia ympäristö-, vesihuolto- ja vesistöiden toteuttamisesta.

74. Myös kuntien tehtävänä on kerätä ja välittää ympäristöä koskevaa tietoa (laki kuntien

ympäristönsuojelun hallinnosta 64/1986, 6 § erityisesti kohdat 3 ja 6). Esimerkiksi kuntien omilta www-sivuilta on tällaista tietoa saatavissa.

(b) viranomaiset saavat riittävästi tietoa ympäristöasioista:

75. Ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja Suomen ympäristökeskus ylläpitävät ympäristönsuojelun tietojärjestelmää, joka sisältää muun muassa tarpeelliset tiedot lain mukaisista luvista ja ilmoituksista. Lain 10 luku sisältää yksityiskohtaisemmat määräykset ilmoitusvelvollisuudesta ja tietojärjestelmään merkitsemisestä. Ympäristölupavelvollisen toiminnan luvissa on velvoitteita toimittaa tietoa mm ympäristökuormituksesta viranomaisten ylläpitämään valvonta- ja kuormitustietojärjestelmään (VAHTI).

(c) yleisö saa hätätilanteissa tarvittavan tiedon välittömästi:

76. Pelastuslain (468/2003) 43 §:n pelastustoiminnan määritelmään sisältyy väestön varoittaminen yhtenä toimintona. Pelastustoimesta annetun valtioneuvoston asetuksen (787/2003) 5 §:n mukaan alueen pelastustoimi huolehtii, että alueella on väestön varoittamiseen tarvittava hälytysjärjestelmä. Tietojen luovuttamiseen sovelletaan julkisuulakia, pelastuslakia ja lakia hätäkeskusten toiminnasta (692/2010). Vaarallisten aineiden ja kemikaalien teollista käsittelyä ja varastointia koskevat säännökset on annettu kemikaalilain (744/1989) ja räjähdysvaarallisista aineista annetun lain (263/1953) nojalla annetussa asetuksessa vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista (59/1999). Asetuksen 26 §:n mukaan toiminnanharjoittajan tulee asettaa tuotantolaitosta koskeva turvallisuus selvitys ja siihen liittyvä vaarallisten kemikaalien luettelo yleisön nähtäväksi. Asetuksen 29 §:ssä säädetään toiminnanharjoittajan tiedottamisvelvollisuudesta.

77. Sisäasiainministeriön asetuksen vaarallisista aineista aiheutuvien suuronnettomuuksien torjunnasta (541/2008) 4 §:n mukaan vaarallisten kemikaalien teollisesta käsittelystä ja varastoinnista annetun asetuksen (59/1999) 15 §:ssä määritellyn tuotantolaitoksen ulkoisesta pelastussuunnitelmasta tulee ilmetä tiedot, miten väestöä varoitetaan, miten väestölle annetaan tarkkoja tietoja onnettomuudesta ja millaisia toimintaohjeita väestölle annetaan. 6 §:n mukaan pelastuslaitoksen on tiedotettava ulkoisista pelastussuunnitelmista kaikille henkilöille ja julkisille laitoksille, joihin suuronnettomuus voi vaikuttaa.

Artikla 5, kappale 2 - miten on varmistettu, että viranomaiset toimivat avoimesti antaessaan yleisölle ympäristöä koskevia tietoja, ja että nämä tiedot ovat hyvin saatavilla:

78. Julkisuuslain 5 luku ja asetuksen (1030/1999) 1 luku sisältävät hyvää tiedonhallintatapaa ja sen toteuttamista koskevat säännökset. Lain 34 §:n mukaan tutustuminen 2 kappaleessa tarkoitettuihin tietoihin on maksutonta.

Artikla 5, kappale 3 – miten on varmistettu, että ympäristöä koskevia tietoja julkaistaan sähköisissä tietokannoissa, joita yleisö voi helposti käyttää yleisten televiestintäverkkojen välityksellä:

79. Ympäristötietoa koskeva ministeriön päätös direktiivin 2003/4/EY edellyttämistä tehtävistä ympäristötiedon saatavuuden, aktiivisen ja järjestelmällisen levittämisen ja laadun varmistamiseksi on annettu 9.2.2005.

80. Sen mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen on itsenäisesti tai yhdessä muun organisaation kanssa ylläpidettävä asiakaspalvelupistettä, joka vastaa tietopalvelusta (tietopalvelupiste), sekä nimettävä tietopalvelusta ja tiedotuksesta vastaava

henkilö tai henkilöt. Tietopalvelupisteen tehtävänä on:

- vastaanottaa tietopyyntöjä, ja toimittaa pyydettyjä tietoja ja asiakirjoja,
- auttaa asiakasta yksilöimään pyydettyä ympäristötieto tai asiakirja,
- välittää tietopyyntö asianomaiselle virkamiehelle vastattavaksi,
- tarjota tilat ja välineet paikan päällä suoritettavaa tiedon tutkimista varten,
- ohjata asiakas sen viranomaisen luo, jonka hallussa ympäristötiedot ovat, sekä
- tiedottaa yleisölle oikeudesta saada ympäristötietoa.

81. Tietopalvelua voidaan hoitaa myös sähköisellä asiointijärjestelmällä. Sähköinen asiakaspalvelu voidaan toteuttaa valtion ympäristöhallinnon tai sen osan yhteisellä asiakaspalvelupisteellä.

82. Elinkeino, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja Suomen ympäristökeskuksen on hyvän palvelutason varmistamiseksi

- ylläpidettävä ajantasaista palveluhakemistoa organisaation tehtävistä, henkilökunnasta ja yhteystiedoista,
- laadittava ja pidettävä saatavilla kuvaukset organisaation tietojärjestelmistä ja –aineistoista sekä niistä saatavissa olevista julkisista tiedoista,
- laadittava ja pidettävä saatavilla ohjeita siitä, mistä ja miten ympäristötieto on saatavissa tietojärjestelmistä ja –aineistoista,
- pidettävä saatavilla luetteloa maksuista ja niiden perusteista,
- pidettävä saatavilla ohjeet muutoksenhausta, sekä
- järjestettävä henkilökunnalle koulutusta tiedon julkisuudesta, ympäristötiedon antamisesta, käsittelyssä ja suojaamisessa noudatettavista menettelyistä sekä ympäristötiedon aktiivisesta ja järjestelmällisestä levittämisestä.

83. Suomen ympäristöhallinnon www-sivuilla on saatavilla sähköisessä muodossa Suomen ympäristön tilaa koskevia tietoja. Sivulla on saatavilla sähköisessä muodossa myös ympäristösäädöksiä sekä ympäristöä koskevia toimintaohjelmia ja suunnitelmia. Lisäksi oikeusministeriön ylläpitämässä valtion säädöstietopankissa on saatavissa sähköisessä muodossa Suomen säädöskokoelman säädökset. Suomen tekemät ympäristösopimukset ovat myös saatavilla valtion säädöstietopankissa. Niihin on linkit myös ympäristöhallinnon www-sivuilta. Lisäksi oikeusministeriön kotisivuilla on Århusin sopimuksen täytönpanoon liittyviä hyödyllisiä tietoja.

84. Suomen ympäristökeskus ylläpitää ympäristöhallinnon www-sivuilla myös ympäristö- ja paikkatietopalvelua (<http://www2.ymparisto.fi/scripts/oiva.asp>), jossa tarjotaan ympäristöhallinnon tietojärjestelmiin tallennettua tietoa vesivaroista, pintavesien tilasta, pohjavesistä, eliölajeista, ympäristön kuormituksesta ja alueiden käytöstä sekä ympäristöön liittyviä paikkatietoaineistoja. Palvelu on kaikille avoin ja sen käyttö on maksutonta.

Artikla 5, kappale 4 – kuinka kansallisia ympäristön tilaa koskevia raportteja on julkaistu ja miten tietoa on levitetty:

85. Suomessa on julkaistu laajoja ympäristön tilaa koskevia kertomuksia ja vuonna 2000 ”Suomen Luonto CD-Facta: kertomus ympäristön tilasta”. Samoin vuosittain julkaistaan ympäristön tilaa koskevia osioita ”Ympäristö” -lehden katsauksissa.

86. Ympäristön tilan kertomuksia on tarkoitusta julkaista säännöllisesti myös alueellisesta näkökulmasta. Alueellisia katsauksia tehdään neljän vuoden välein vuodesta 2008 alkaen. Lisäksi tilastokeskus julkaisee vuosittain ympäristötilastoa. Suomen kestävä kehityksen indikaattoreita

koskeva selvitys on julkaistu vuodesta 2000 lähtien.

Artikla 5, kappale 5 – kuinka tämän kappaleen tiedon levittämistä on edistetty:

87. Sopimusmääräys soveltuu Suomen säädöskokoelmasta annettuun lakiin (188/2000). Lain mukaan säädöskokoelmassa julkaistaan säädöksiä. Kokoelmassa on erillinen osa (sopimussarja) valtiosopimusten ja Suomen kansainvälisten velvoitteiden julkaisemista varten. Säädöskokoelmassa julkaistaan myös lait sekä tasavallan presidentin, valtioneuvoston ja ministeriön asetukset. Merkitykseltään vähäiset ministeriön asetukset julkaistaan ministeriön määräyskokoelmassa. Valtion muiden viranomaisten määräykset, joilla tarkoitetaan viranomaisen antamia oikeussääntöjä, julkaistaan asianomaisen viranomaisen määräyskokoelmassa, minkä lisäksi tai sijasta viranomaisen määräys voidaan julkaista myös säädöskokoelmassa. Määräyskokoelmista säädetään laissa ministeriöiden ja valtion viranomaisten määräyskokoelmista (189/2000). Määräyskokoelmassa julkaistuja ministeriön asetuksia ja valtion muun keskushallintoviranomaisen määräyksiä pidetään tietoverkossa maksutta yleisön saatavilla. Lisäksi ympäristöhallinnosta annetun lain mukaan ympäristöhallinnon tehtävänä on tuottaa ja jakaa ympäristöä koskevaa tietoa.

Artikla 5, kappale 6 – miten toimijoita, joiden toimilla on merkittäviä ympäristövaikutuksia, rohkaistaan säännöllisesti tiedottamaan yleisölle toimiensa ja tuotteidensa ympäristövaikutuksista:

88. Teollisuuden ympäristönsuojelussa on Suomessa 1990-luvulla otettu käyttöön vapaaehtoisia ympäristönhallintajärjestelmiä. Järjestelmiin liittyy myös tiedottamistehtäviä. Kaikkien organisaatioiden on ollut mahdollista soveltaa maailmanlaajuisia ISO 14001 -ympäristöjärjestelmää vuodesta 1996 lähtien. Lisäksi käytössä on myös EU:n vapaaehtoinen ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä EMAS, jota koskeva uusi EU-asetus ((EY) N:o 1221/2009) tuli voimaan tammikuussa 2010.

Artikla 5, kappale 7 – miten tämän kappaleen lainsäädäntöä, toimintaohjelmia, kansainvälisiä sopimuksia yms. koskevan tiedon julkaiseminen on toteutettu:

89. Ympäristöhallinto tuottaa ja jakaa tämän artiklan kappaleissa 1 – 3 mainittua tietoa mm. www-sivuillaan (osoitteet kohdassa XIV).

Artikla 5, kappale 8 – miten on varmistettu, että järjestelmiä, joilla kuluttajille annetaan riittävästi tuotetietoja, kehitetään:

90. Pohjoismaiden ministerineuvosto perusti pohjoismaisen ympäristömerkinnän eli niin sanotun joutsenmerkin vuonna 1989. Sen tavoitteena on opastaa kuluttajia valitsemaan tiettyjen tuoteryhmien valikoimista ympäristöä vähiten kuormittavia vaihtoehtoja. Samalla se pyrki edesauttamaan tuotekehitystä ympäristöä säästävään suuntaan. Euroopan unionin ympäristömerkintä, eli niin sanottu ekotuotemerkki tai ”eurokukka”, perustuu Euroopan parlamentin ja neuvoston uuteen asetukseen (EY) N:o 66/2010 yhteisön ekotuotemerkin myöntämisjärjestelmästä. Järjestelmän tavoitteet ovat samankaltaiset kuin pohjoismaisen merkintäjärjestelmän.

91. Euroopan energiamerkin tarkoituksena on informoida kuluttajia laitteiden energiatehokkuudesta. Merkki perustuu 22.9.1992 hyväksytyyn neuvoston direktiiviin 92/75/ETY. Komission 16.4.1997 hyväksytty direktiivi sisältää tarkempia määräyksiä astianpesukoneiden energiamerkinästä. Merkki on pakollinen kylmälaitteissa, pesukoneissa, kuivausrummuissa ja astianpesukoneissa. Komission direktiivi on pantu täytäntöön Suomessa laitteiden

energiatohokkuudesta annetulla lailla (1241/1997). Virallisten merkkien lisäksi, ympäristömerkintöjä voi sisältyä myös muihin tuotteisiin. Tällaisia merkkejä ovat esimerkiksi "luomu", EU alkuperämerkki ja "reilun kaupan" merkki.

Artikla 5, kappale 9 – miten kansallinen pilaantumista koskevien kartoitusten tai rekistereiden järjestelmä on luotu:

92. Ympäristönsuojelulain 27 §:n mukaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset ja Suomen ympäristökeskus ylläpitävät ympäristönsuojelun tietojärjestelmää, joka sisältää tarpeelliset tiedot lain mukaisista luvista ja ilmoituksista, lupiin liittyvistä raporteista ja tarkkailusta, jätelain (1072/1993) mukaiseen jätetiedostoon merkittävistä seikoista sekä lain täytäntöönpanoon liittyvistä ympäristön tilan seurannasta ja tutkimisesta.

93. Suomi ratifioi Århusin sopimuksen alaisen pöytäkirjan epäpuhtauksien päästöjä ja niiden siirtoja koskevista rekistereistä (PRTR) 21.4.2009. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset keräävät vuosittain päästö- ja kuormitustiedot valvomiltaan laitoksilta/ toiminnoilta VAHTI - tietojärjestelmään, josta tiedot toimitetaan edelleen PRTR -rekisteriin.

XII. OBSTACLES ENCOUNTERED IN THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 5

Mahdollisia ongelmia artiklan 5 toteuttamisessa:

94. Ei raportoitu.

XIII. FURTHER INFORMATION ON THE PRACTICAL APPLICATION OF THE PROVISIONS OF ARTICLE 5

Lisätietoja yleissopimuksen artiklan 5 säännösten käytännön soveltamisesta:

95. Aluehallintovirastot merkitsevät tietoa virastossa käsiteltävistä asioista diaarin ja päätösrekisterin sisältävänä tietojärjestelmänä toimivaan AHJO:oon. Lupapäätökset julkaistaan internetissä.

96. AHJO on käytössä myös ELY -keskusten ympäristö- ja luonnonvarat -vastualueilla ja siihen kirjataan ELY -keskuksiin vireille tulevat asiat sekä ympäristövaikutusten arviointia, valvontaa ja tarkkailua koskevat asiat. Ympäristön kannalta merkityksellistä tietoa sisältyy usein erilaisiin ympäristöä tai luontoa koskeviin tarkkailutuloksiin, jotka luvan haltija on vuosittain velvollinen toimittamaan ELY -keskuksiin. Vaaratilanteissa toiminnanharjoittajille on määrätty velvollisuus informoida yleisöä ja valvovia viranomaisia.

XIV. WEBSITE ADDRESSES RELEVANT TO THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 5

Relevantteja www-sivustoja:

97. Suomen ympäristöhallinnon www-sivu: <http://www.environment.fi/>

Valtion säädöstietopankin www-sivu: <http://www.finlex.fi/>

Oikeusministeriön www-sivu: <http://www.om.fi/>

Tilastokeskuksen kotisivu: http://www.stat.fi/tk/tt/ymparisto_en.html

Lisätietoja Suomen ympäristöindikaattoreista on saatavilla Suomen ympäristöhallinnon kotisivuilta: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=12282&lan=EN>:

Lisätietoja ympäristöasioiden hallinta- ja auditointijärjestelmä EMAS:ista on saatavilla ympäristöhallinnon kotisivuilta: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=70623&lan=EN>

Lisätietoja ympäristömerkinnästä on saatavilla ympäristöhallinnon kotisivuilta:
<http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=7318&lan=EN>

XV. LEGISLATIVE, REGULATORY AND OTHER MEASURES IMPLEMENTING THE PROVISIONS ON PUBLIC PARTICIPATION IN DECISIONS ON SPECIFIC ACTIVITIES IN ARTICLE 6

Miten yleissopimuksen artikla 6 yleisön osallistumisesta erityisiä toimia koskevaan päätöksentekoon on pantu täytäntöön. Miten 2 artiklan relevantit määritelmät on toteutettu, sekä miten 3 artiklan 9. kappaleen syrjäntäkieltoa on noudatettu:

98. Artiklan 1 kappaleen määräykset on otettu huomioon laissa ympäristövaikutusten arvioinnista (468/1994), ympäristönsuojelulaissa ja -asetuksessa, maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä eräissä muissa erityislaeissa.

Artikla 6, kappale 1, miten on varmistettu, että:

(a) artiklan 6 määräyksiä sovelletaan I liitteessä luetelluille myönnettäviä lupia koskeville toiminnoille:

99. Hankeluettelo on Suomessa pantu täytäntöön erityisesti ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetulla lailla (YVA) ja asetuksella (713/2006) sekä ympäristönsuojelulla ja -asetuksella. Ympäristönsuojelulainsäädännön lisäksi hankeluetteloon soveltuvat myös muut säädökset. Vesilain 2, 4, 9 ja 17 luvun säännökset kattavat osan Århusin sopimuksen 1 liitteen hankkeista. Lisäksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta on säädetty erillisessä laissa.

(b) artiklan 6 määräyksiä sovelletaan sellaisia toimintoja koskeviin päätöksiin, joita ei ole lueteltu I liitteessä ja joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia:

100. Suomen lainsäädäntö mahdollistaa yleisön osallistumisen myös hankkeisiin, joita ei lueteltu Århusin sopimuksen liitteessä 1. Esimerkiksi ympäristönsuojeluasetuksen hankeluettelo on laajempi kuin sopimuksen 1 liitteen mukainen luettelo. Samoin ympäristövaikutusten arviointimenettelyä voidaan soveltaa harkinnanvaraisesti luetteloa pienempiin hankkeisiin.

Artikla 6, kappale 2 – miten on varmistettu, että yleisölle, jota asia koskee, tiedotetaan ympäristöön liittyvän päätöksentekomenettelyn asioista riittävästi, hyvissä ajoin ja tehokkaasti:

101. Ympäristönsuojelulain 37 §:n ja ympäristönsuojeluasetuksen 16 §:n säännökset vastaavat artiklan 2 kappaleen määräyksiä. Ympäristöä koskeva lupa- ja muu päätöksentekomenettely edellyttää, että ennen asian ratkaisemista varataan asianosaisille ja muille mahdollisuus esittää vastineensa hakemusasiakirjoista. Ympäristönsuojelulain 38 §:ssä ja vesilain 16 luvun 7 §:ssä säädetään tarkemmin hakemuksesta tiedottamisesta ja siitä, miten tiedottaminen tapahtuu. Lisäksi ympäristövaikutusten arviointiohjelman kuulemisesta säädetään ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain 8 a §:ssä.

Artikla 6 kappale 3 – miten on varmistettu, että yleisön osallistumista koskevia määräaikoja on noudatettu,

Artikla 6 kappale 4 – kuinka yleisön varhainen osallistuminen on varmistettu,

Artikla 6 kappale 5 – kuinka lupahakemuksen tekijöitä on rohkaistu selvittämään, mitä yleisöä asia koskee, jotta tämä voi osallistua keskusteluihin, sekä toimittamaan hakemuksensa tavoitteita koskevat tiedot ennen lupahakemuksensa jättämistä:

102. Kappaleiden 3-5 määräykset on otettu huomioon laissa ympäristövaikutusten arvioinnista, ympäristönsuojelulaissa ja -asetuksessa, maankäyttö- ja rakennuslaissa sekä eräissä muissa erityislaeissa. YVA- ja ympäristölupaprosesseissa hakija/hankkeesta vastaava esittää oman arvionsa alueesta, jolla vaikutukset ilmenevät. Lupahakemuksissa on oltava tiedot asianosaisista.

Artikla 6, kappale 6 – miten on varmistettu, että:

(a) toimivaltaiset viranomaiset antavat yleisölle, jota asia koskee, kaikki 6 artiklassa mainitut päätöksentekoon liittyvät tiedot, jotka ovat saatavilla yleisön osallistumismenettelyn ajankohtana,

(b) toimivaltaiset viranomaiset antavat yleisölle, jota asia koskee, ne tiedot, jotka mainitaan erityisesti kappaleessa 6:

Artikla 6, kappale 7 – miten on varmistettu, että yleisön osallistumista koskevat menettelyt antavat yleisölle mahdollisuuden esittää huomautuksia, tietoja, analyyskejä tai mielipiteitä, joita se pitää ehdotetun toimen kannalta oleellisina:

vastaus kappaleisiin (6) – (7):

103. Hallintolain (434/2003) 34 §:n samoin kuin erityislakienkin perusteella asianosaiselle on ennen asian ratkaisemisesta varattava tilaisuus lausua mielipiteensä asiasta sekä antaa selityksensä sellaisista vaatimuksista ja selityksistä, jotka saattavat vaikuttaa asian ratkaisuun. Mielipiteiden esittämiselle on varattava vähintään laissa oleva aika.

Artikla 6, kappale 8 – miten on varmistettu, että yleisön esittämät näkemykset otetaan kussakin päätöksessä asianmukaisesti huomioon,

Artikla 6, kappale 9 – miten on varmistettu, että päätöksestä tiedotetaan yleisölle viipymättä sen jälkeen, kun päätös on tehty,

Artikla 6, kappale 10 – miten on varmistettu, että tämän artiklan 2-9 kappaleen määräyksiä sovelletaan kun viranomainen ottaa 1 kappaleessa tarkoitetun toiminnon lupaehdot uudelleen käsiteltäviksi tai saattaa ne ajan tasalle:

vastaus kappaleisiin (8) – (10):

104. Artiklan 8—10 kappaleen määräyksiä vastaavat ympäristönsuojelulainsäädännön osalta ympäristönsuojelulain 41, 54 ja 58 §. Artiklan mainitut kappaleet eivät muutoinkaan edellytä lainsäädäntötoimia, vaikka viranomaisen mahdollisuuksista ottaa luvanvaraisen toiminnan jatkamisedellytykset uudelleen harkintaansa ei säädetä kovin kattavasti muualla kuin ympäristönsuojelulaissa ja vesilaissa.

Artikla 6 kappale 11 – miten on varmistettu artiklan 6 säännösten soveltaminen päätöksiin, jotka koskevat muuntogeenisten organismien tarkoituksellista levittämistä ympäristöön:

105. Yleisön kuulemista koskevat säännökset sisältyvät geenitekniikkalakiin (377/1995). Geenitekniikan lautakunnan on kuultava yleisöä tutkimus- ja kehittämiskokeista ja kenttäkokeista geenitekniikkalain 36b §:n mukaan. Mikäli kyse on GMO -tuotteiden markkinoille saattamisesta Euroopan komissio huolehtii yleisön kuulemisesta muuntogeenisten organismien ympäristöön päästämistä koskevan direktiivin 2001/18/EY tai yhteisön muuntogeenisiä elintarvikkeita ja –rehuja koskevan asetuksen (EY N:o 1829/2003) mukaisesti.

106. Suomen ja Euroopan unionin lainsäädännöt kattavat Århusin yleissopimuksen toisen

sopimuspuolten kokouksen Almatyssa vuonna 2005 hyväksymät muutokset, joilla täsmennetään yleisön kuulemismenettelyä päätettäessä muuntogeenisten organismien ympäristöön päästämistä (päätös II/1). Suomi hyväksyi sopimusmuutoksen 10.6.2008. Se ei ole vielä tullut kansainvälisesti voimaan.

XVI. OBSTACLES ENCOUNTERED IN THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 6

Mahdollisia ongelmia artiklan 6 toteuttamisessa:

107. Ei raportoitu.

XVII. FURTHER INFORMATION ON THE PRACTICAL APPLICATION OF THE PROVISIONS OF ARTICLE 6

Lisätietoja yleissopimuksen artiklan 6 säännösten käytännön soveltamisesta:

108. Ei raportoitu.

XVIII. WEBSITE ADDRESSES RELEVANT TO THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 6

Relevantteja www-sivustoja:

109. Lisätietoja ympäristövaikutusten arvioinnista samoin kuin epäviralliset käännökset ympäristövaikutusten arviointilaista ja -asetuksesta on saatavilla ympäristöhallinnon kotisivuilta: <http://www.ymparisto.fi/default.asp?node=8845&lan=en>
Lisätietoja geenitekniikan lautakunnasta: <http://www.geenitekniikanlautakunta.fi>.

XIX. PRACTICAL AND/OR OTHER PROVISIONS MADE FOR THE PUBLIC TO PARTICIPATE DURING THE PREPARATION OF PLANS AND PROGRAMMES RELATING TO THE ENVIRONMENT PURSUANT TO ARTICLE 7

Miten artikla 7 yleisön osallistumisesta ympäristöön liittyvien suunnitelmien, ohjelmien ja toimintaohjelmien valmisteluun on pantu täytäntöön. Miten 2 artiklan relevantit määritelmät on toteutettu, sekä miten 3 artiklan kappaleen 9 syrjäntäkieltoa on noudatettu:

110. EU:n tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annettu direktiivi (2001/42/EY) säätelee suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arviointia ja sisältää myös kansalaisten osallistumista koskevia velvoitteita. Direktiivi on saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä usealla eri säädöksellä, joista keskeisiä ovat laki viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (200/2005). Tämä ns. SOVA -laki sisältää direktiivissä edellytetyt säännökset tiettyjen suunnitelmien ja ohjelmien ympäristöarvioinnista ja siihen liittyvästä yleisön kuulemisesta.

111. Lisäksi SOVA -laki sisältää jo aiemmin kansalliseen lainsäädäntöön sisältyneen yleisen säännöksen (3§) suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten selvittämisestä ja arvioinnista suunnitelmien ja ohjelmien valmistelussa. SOVA- lain 3 §:n mukainen yleinen arviointivelvollisuus koskee laajasti erilaisia viranomaisten suunnitelmia ja ohjelmia. Säännöksen mukaan ympäristövaikutukset on selvitettävä ja arvioitava riittävässä määrin valmisteltaessa sellaisia suunnitelmia ja ohjelmia, joiden toteuttamisella saattaa olla merkittäviä ympäristövaikutuksia. Arviointi tulee tehdä osana muuta suunnitelman tai ohjelman valmistelua ja siihen kuuluu tarpeellisessa määrin vaihtoehtojen ja niiden vaikutusten selvittämistä sekä eri

tahojen välistä yhteistyötä ja osallistumista. Mainitun pykälän valtuutuksen nojalla ympäristöministeriö on antanut ohjeet suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista (ohjeet löytyvät alla mainitulta www-sivulta). Ohjeissa on erikseen tarkasteltu kansalaisten osallistumisen järjestämistä osana ympäristövaikutusten arvioinnin toteuttamista.

112. Suunnitelman tai ohjelman laatimiseen sisältyvää yleisön kuulemista voidaan edellyttää myös muussa lainsäädännössä. Esimerkiksi valtakunnallisen jättesuunnitelman valmistelussa noudatetaan jätelain säännöksiä. Perussäännös valtakunnallisen jättesuunnitelman laatimisesta on jätelain 40 §:ssä. Jätelain muutoksella 815/2005 jätelakiin lisättiin uusi 40 a §. Sen mukaan valtakunnallista jättesuunnitelmaa valmisteltaessa on niille tahoille, joiden etua tai oikeutta asia koskee, sekä jäljempänä 59 §:ssä tarkoitetuille valtakunnallisille yhdistyksille ja säätiöille varattava tilaisuus antaa suunnitelmaluonnoksesta lausuntonsa. Luonnos on julkaistava sähköisesti ja varattava yleisölle riittävän ajoissa mahdollisuus mielipiteiden esittämiseen. Samaa menettelyä on sovellettu myös alueellisten jättesuunnitelmien valmistelussa.

XX. OPPORTUNITIES FOR PUBLIC PARTICIPATION IN THE PREPARATION OF POLICIES RELATING TO THE ENVIRONMENT PROVIDED PURSUANT TO ARTICLE 7

Mitä mahdollisuuksia yleisöllä on osallistua ympäristöön liittyvien toimintaohjelmien valmisteluun:

113. Valtionhallinto on mm. käyttänyt poliitikkojen ja strategioiden kuulemisessa internet-pohjaista "otakantaa.fi"-sivustoa.

XXI. OBSTACLES ENCOUNTERED IN THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 7

Mahdollisia ongelmia artiklan 7 toteuttamisessa:

114. Ei raportoitu.

XXII. FURTHER INFORMATION ON THE PRACTICAL APPLICATION OF THE PROVISIONS OF ARTICLE 7

Lisätietoja yleissopimuksen artiklan 7 säännösten käytännön soveltamisesta:

115. Ei raportoitu.

XXIII. WEBSITE ADDRESSES RELEVANT TO THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 7

Relevantteja www-sivustoja:

116. Ohjeet suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista on saatavilla Suomen ympäristöhallinnon kotisivuilta <http://www.ymparisto.fi/default.asp?contentid=86101&lan=EN>

XXIV. EFFORTS MADE TO PROMOTE PUBLIC PARTICIPATION DURING THE PREPARATION OF REGULATIONS AND RULES THAT MAY HAVE A SIGNIFICANT EFFECT ON THE ENVIRONMENT PURSUANT TO ARTICLE 8

Mihin toimenpiteisiin on ryhdytty, jotta edistetään yleisön tehokasta osallistumista viranomaismääräysten ja muiden laillisesti sitovien sääntöjen, joilla voi olla merkittäviä ympäristövaikutuksia, laatimiseen. Miten 2 artiklan relevantit määritelmät on toteutettu, sekä

miten 3 artiklan kappaleen 9. syrjäntäkieltoa on noudatettu:

117. Pääministeri Matti Vanhanen asettama työryhmä sai elokuussa 2006 valmiiksi "paremman sääntelyn toimintaohjelman", joka sisältää oikeusjärjestyksen kehittämisen säädöspoliittiset periaatteet ja linjaukset sekä lainvalmisteluprosessissa noudatettavat periaatteet ottaen huomioon erityisesti yritysten toimintakyvyn ja kansalaisten toimintamahdollisuuksien turvaamisen sekä menetelmät voimassa olevan lainsäädännön laadun ja toimivuuden jatkuvalla arvioinnille. Periaatteet ovat sovellettavissa myös alemmanasteisten normien valmisteluun. Paremman sääntelyn toimintaohjelmassa edellytetään muun muassa, että sidosryhmien osallistuminen ja vaikutusmahdollisuudet säädösvalmisteluun turvataan. Ohjelmassa korostetaan muutoinkin huolellista valmistelua sekä vaihtoehtojen ja vaikutusten arviointia.

118. Pääministeri Matti Vanhasen (kesäkuusta 2010 alkaen pääministeri Mari Kiviniemen) II hallituksen hallitusohjelmassa (2007-) on sitouduttu toteuttamaan paremman sääntelyn toimintaohjelmassa esitetyt toimenpiteet lainsäädännön laadun parantamiseksi. Oikeusministeriön asettama työryhmä laati keväällä 2007 uudet, yhtenäiset ohjeet säädösten vaikutusten arvioinnista. Ohjeet kattavat taloudellisten vaikutusten, viranomaisvaikutusten, ympäristövaikutusten ja muiden yhteiskunnallisten vaikutusten arvioinnin (oikeusministeriön työryhmämietintö 2007:5).

119. Ohjeita täydentämään työryhmä on ehdottanut perustettavaksi vaikutusarvioinnin sähköisen tietopankin, johon sisällytettäisiin lisätietoja muun muassa vaikutusarvioinnin menetelmistä ja tiedonlähteistä sekä esimerkkejä vaikutusten arvioinneista. Lisäksi työryhmä on ehdottanut vaikutusarvioinnin tuki- ja seurantakeinojen tehostamista sekä uusien ohjeiden soveltamista tukevaa vaikutusten arviointikoulutuksen järjestämistä.

120. Valtioneuvosto hyväksyi 4.2.2010 periaatepäätöksen demokratian edistämisestä Suomessa (oikeusministeriö, mietintöjä ja lausuntoja 17/2010). Periaatepäätöksellä luodaan julkisen vallan kansallista toimintalinjaa suhteessa kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien edistämiseen. Periaatepäätös sisältää 32 toimenpidekokonaisuutta, joiden toteutukselle on laadittu erillinen toimenpidesuunnitelma. Lisäksi valtioneuvosto antoi 11.3.2010 oikeusministeriön esittelystä ohjeet kuulemisesta säädösvalmistelussa (oikeusministeriö, selvityksiä ja ohjeita 18/2010).

XXV. OBSTACLES ENCOUNTERED IN THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 8

Mahdollisia ongelmia artiklan 8 toteuttamisessa:

121. Ei raportoitu.

XXVI. FURTHER INFORMATION ON THE PRACTICAL APPLICATION OF THE PROVISIONS OF ARTICLE 8

Lisätietoja yleissopimuksen artiklan 8 säännösten käytännön soveltamisesta:

122. Ei raportoitu.

XXVII. WEBSITE ADDRESSES RELEVANT TO THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 8

Relevantteja www-sivustoja:

123. Ei raportoitu.

**XXVIII. LEGISLATIVE, REGULATORY AND OTHER MEASURES
IMPLEMENTING THE PROVISIONS ON ACCESS TO JUSTICE IN ARTICLE 9**

Miten yleissopimuksen artikla 9 muutoksenhaku ja vireillepano-oikeudesta on pantu täytäntöön. Miten 2 artiklan relevantit määritelmät on toteutettu, sekä miten 3 artiklan kappaleen 9 syrjäntäkieltoa on noudatettu.

124. Sopimuksen 9 artiklan osalta voidaan yleisesti todeta, että Århusin sopimusta sovelletaan Suomessa kuten muutakin voimassa olevaa lainsäädäntöä ja tuomioistuinkäytännössä sopimuksen määräyksiä käytetään myös ratkaisujen perusteluissa. Tarve suoraan soveltamiseen on kuitenkin vähäinen, koska sopimuksen määräykset on otettu kattavasti huomioon muussa lainsäädännössä.

125. Suomen oikeussuojajärjestelmä on laadultaan sellainen, että muutoksenhakutuomioistuin voi paitsi kumota viranomaisen päätöksen myös muuttaa sitä. Kysymys ei siten ole kassaatiomenettelystä.

126. Oikaisuvaatimusmenettelyssä ja asiaa uudestaan käsiteltäessä ratkaisijan esteellisyyteen sovelletaan hallintolain esteellisyyssäännöksiä, jotka eivät sinänsä estä samojen henkilöiden osallistumista asian uudelleen käsittelyyn. Esteellisyysperuste voi lain mukaan syntyä kuitenkin uudelleenkäsittelytilanteessa, jos luottamus henkilön puolueettomuuteen vaarantuu sellaisesta erityisestä syystä, joka rinnastuu vakavuudeltaan hallintolaissa muutoin säädettyihin esteellisyysperusteisiin.

Artikla 9, kappale 1 – kuinka on varmistettu, että

(a) henkilö, joka katsoo, että hänen 4 artiklan nojalla esittämänsä tietopyyntöä ei ole käsitelty artiklan määräysten mukaisesti, voi saattaa asian tuomioistuimessa tai muussa laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa elimessä uudelleen tutkittavaksi:

127. Julkisuuslain 33 §:n mukaan viranomaisen laissa tarkoitettuun päätökseen saa hakea muutosta valittamalla siten kuin hallintolainkäyttölaissa säädetään. Muutoksenhakumahdollisuudet kattavat sekä viranomaisen ratkaisut että sellaiset ratkaisut, jotka tekee yksityisoikeudellinen yhteisö tai muu toimija, jolle on uskottu lainsäädännön nojalla julkinen tehtävä, johon liittyy julkisen vallan käyttöä. Hallintopäätöksillä, joilla asianosaisen vaatimus on hylätty, ei ole res judicata vaikutusta. Mainitusta syystä uutta pyyntöä ei voida jättää tutkimatta tai ratkaisematta. Asianosaisen pyynnöllä voi olla ratkaisevasti paremmat menestymismahdollisuudet uudella kerralla esimerkiksi sen vuoksi, että asianosainen osaa esittää pyynnölleen soveltuvammat perustelut.

128. Jos päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeiseen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tehtäessä on tapahtunut menettelyvirhe, viranomaisen voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen hallintolain 50 §:n mukaan.

(b) jos sopimuspuoli tarjoaa mahdollisuuden saattaa asia tuomioistuimessa uudelleen tutkittavaksi, se varmistaa, että henkilöllä on myös mahdollisuus saattaa asia laissa säädetyllä nopealla maksuttomalla tai edullisella menettelyllä muun viranomaisen tai muun riippumattoman ja puolueettoman elimen uudelleen käsiteltäväksi:

129. Hallintolainkäyttölain 74 §:n 1 momentin mukaan asianosainen on velvollinen korvaamaan toisen asianosaisen oikeudenkäyntikulut kokonaan tai osaksi, jos erityisesti asiassa

annettu ratkaisu huomioon ottaen on kohtuutonta, että tämä joutuu pitämään oikeudenkäyntikulut vahinkonaan. Harkittaessa julkisen asianosaisen korvausvelvollisuutta on 2 momentin otettava erityisesti huomioon, onko oikeudenkäynti aiheutunut viranomaisen virheestä. Yksityistä asianosaista ei 3 momentin mukaan saa velvoittaa korvaamaan julkisen asianosaisen oikeudenkäyntikuluja, ellei yksityinen asianosainen ole esittänyt ilmeisen perusteetonta vaatimusta.

(c) tämän kappaleen nojalla tehdyt lopulliset päätökset sitovat tietoja hallussaan pitävää viranomaista, ja että perustelut esitetään kirjallisesti ainakin silloin, kun tietojen antamisesta kieltäydytään:

130. Asiakirja- tai tietopyynnöstä kieltäytyvän virkamiehen on ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain 14 §:n 3 momentissa säädetyllä tavalla. Tämän jälkeen asia voidaan saattaa viranomaisessa uudestaan käsiteltäväksi. Mikäli viranomainen hylkää pyynnön uudestaan, tämä ratkaisu on perusteltava siten kuin hallintolain 45 §:ssä säädetään eli ilmoitettava, mitkä seikat ja selvitykset ovat vaikuttaneet viranomaisen ratkaisuun sekä mainittava sovelletut lainkohdat.

Artikla 9, kappale 2 – miten kansallisen lainsäädännön mukaisesti on varmistettu, että niillä henkilöillä, jotka täyttävät tämän kappaleen kriteerit, on mahdollisuus saattaa tuomioistuimessa ja/tai muussa laillisesti perustetussa riippumattomassa ja puolueettomassa elimessä uudelleen tutkittavaksi minkä tahansa 6 artiklan määräysten soveltamisalaan kuuluvan päätöksen, toimen tai laiminlyönnin asiasisällön:

131. Suomen lainsäädäntö täytti jo entuudestaan pitkälti kappaleen vaatimukset. Uusia säännöksiä hyväksyttiin ratifiointimenettelyn yhteydessä niillä aloilla, joilla vaatimukset eivät olleet riittäviä. Ydinenergialakiin tehtiin muutos (769/2004, voimaansaattamisasetus 868/2004). Lisäksi hyväksyttiin laki eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta (768/2004, voimaansaattamisasetus 867/2004).

132. Ympäristönsuojelulain mukaan muutosta lupa- ja valvontaviranomaisen päätökseen haetaan valittamalla Vaasan hallinto-oikeudelta. Vaasan hallinto-oikeuden päätöksestä voidaan valittaa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Ympäristönsuojelulain 97 §:n mukaan valitusoikeus on asianosaisilla, toiminnan sijaintikunnalla ja sillä kunnalla, jonka alueella vaikutukset ilmenevät, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella ja vaikutusalueen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella sekä muulla yleistä etua valvovalla viranomaisella. Valitusoikeus on myös rekisteröidyllä yhteisöllä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuin ympäristön viihtyisyyden edistäminen ja jonka toiminta-alueella kysymyksessä olevat ympäristövaikutukset ilmenevät. Vastaavanlaajuinen valitusoikeus määritellään vesilaissa (264/1961).

133. Luonnonsuojelulain 61 §:n mukaan valitusoikeus on niillä, joiden oikeutta tai etua asia saattaa koskea. Muissa kuin korvausta koskevissa asioissa valitusoikeus on myös asianomaisella kunnalla ja eräitä poikkeuksia lukuun ottamatta sellaisella rekisteröidyllä paikallisella tai alueellisella yhteisöllä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Luonnonsuojelunohjelman hyväksymistä koskevasta valtioneuvoston päätöksestä on valitusoikeus myös mainitunlaisella valtakunnallisella yhteisöllä ja maanomistajien etua valvovalla valtakunnallisella yhteisöllä. Maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999, muutettu 1141/2006) kaavavalitukset perustuvat kunnallisvalitukseen (kuntalain 365/1995, 92 §), jota on laajennettu koskemaan myös rekisteröityjen paikallisten tai alueellisten yhteisöjen valitusoikeutta niiden toimialaan kuuluvissa asioissa yhteisöjen toimialueilla. Järjestöillä on valitusoikeus myös maankäyttö- ja rakennuslain mukaisista poikkeamis päätöksistä ja suunnittelutarveratkaisuista.

134. Maa-aineslain (555/1981, muutettu 468/2005) 20 §:n mukaan lain nojalla annettuun ottamislupaa koskevaan lupaviranomaisen päätökseen haetaan muutosta valittamalla hallinto-oikeuteen. Valitusoikeuden ja muutoksenhaun osalta noudatetaan, mitä kuntalaisissa säädetään. Lisäksi valitusoikeus on elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksella ja hankkeen tarkoittamalla alueella toimivalla sellaisella rekisteröidyllä yhdistyksellä tai säätiöllä, jonka tarkoituksena on ympäristön-, terveyden- tai luonnonsuojelun taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen.

Artikla 9, kappale 3 – miten on varmistettu, että yleisöön kuuluvilla, jotka täyttävät mahdolliset kansallisessa lainsäädännössä asetetut vaatimukset, on mahdollisuus turvautua hallinnollisiin tai tuomioistuimenmenettelyihin yksityishenkilöiden ja viranomaisten sellaisten toimien tai laiminlyöntien tutkimiseksi uudelleen, jotka ovat ristiriidassa sopimuspuolen kansallisen ympäristölainsäädännön säännösten kanssa:

135. Ympäristönsuojelulain mainitun pykälän mukaan luonnollisten henkilöiden ja järjestöjen vireillepano-oikeus voi koskea maaperän tai pohjaveden puhdistamistarpeen ja pilaantumisen laajuuden selvittämistä sekä velvoitetta tällaiseen puhdistamistoimeen ryhtymiseen (77 ja 79 §). Vireillepano-oikeus koskee myös ympäristönsuojelulaissa tarkemmin määriteltyä rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemista (84 §), pilaantumisen ehkäisemiseksi tarpeellisen määräyksen antamista (85 §) sekä ympäristöä pilaavan toiminnan keskeyttämistä (86 §). Luonnonsuojelulain 57 § sisältää vireillepano-oikeuden lain rikkomista vastaan. Myös jätelaki sisältää vireillepano-oikeuden. Luonnollisten henkilöiden ja järjestöjen vireillepano-oikeus on toissijainen suhteessa valvontaviranomaisen omaan vireillepano-oikeuteen. Lisäksi vesilain 21 luvun 3 ja 3 a-e §:t sisältävät vesilain hallintopakko-säännökset.

136. Perustuslain 108 ja 109 §:n mukaan valtioneuvoston oikeuskanslerin ja eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset, julkisyhteisön työntekijät ja virkamiehet ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Tehtäviään hoitaessaan ylimmät laillisuusvalvojat valvovat perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutumista. Tarkemmin valtioneuvoston oikeuskanslerin tehtävistä säädetään lailla (193/2000). Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävistä säädetään tarkemmin eduskunnan oikeusasiamiehestä annetussa laissa (197/2002). Ylimmille laillisuusvalvojille voi kantelun tehdä jokainen, joka katsoo valvottavan tehtävää hoitaessaan menetelleen lainvastaisesti tai jättäneen velvollisuutensa täyttämättä.

137. Lisäksi hallintolain (434/2003) 50 §:n (581/2010) mukaan siinä tapauksessa, että päätös perustuu selvästi virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen taikka ilmeisen väärään lain soveltamiseen taikka päätöstä tapahtuessa on tapahtunut menettelyvirhe, viranomainen voi poistaa virheellisen päätöksensä ja ratkaista asian uudelleen.

Artikla 9, kappale 4 – miten on varmistettu, että

- (a) tämän artiklan 1, 2 ja 3 kappaleessa tarkoitetut menettelyt ovat riittäviä ja tehokkaita oikeussuojakeinoja,***
- (b) menettelyt ovat muutenkin tämän kappaleen mukaisia:***

vastaus (a) ja (b):

138. Oikeusapulain (257/2002) mukaiseen oikeusapuun kuuluu 1 §:n mukaan oikeudellinen neuvonta, tarpeelliset toimenpiteet sekä avustaminen tuomioistuimessa ja muussa viranomaisessa sekä vapautus eräistä asian käsittelyyn liittyvistä menoista. Oikeusavun myöntäminen vapauttaa edun saajan velvollisuudesta suorittaa kokonaan tai osittain palkkiota ja korvausta avustajalle, palkkiota ja korvausta tarvitsemastaan tulkkaus- ja käänösavusta sekä käsittelymaksua,

toimituskirjamaksua ja erillisten kustannusten korvausta pääasiallisesti käsittelevässä viranomaisessa ja vastaavia maksuja muissa viranomaisissa. Lain 2 §:n 3 momentin mukaan oikeusapua ei anneta yhtiöille eikä yhteisöille. Oikeusapua annetaan 3 §:n mukaan korvauksetta tai omavastuusuutta vastaan hakijan taloudellisen aseman perusteella. Hakijan taloudellinen asema arvioidaan hänen kuukausittain käytettävissään olevien varojen ja varallisuuden perusteella. Laskelma laaditaan hakijan ja hänen aviopuolisonsa tai hänen kanssaan avioliitonomaisissa olosuhteissa tai rekisteröidyssä parisuhteessa elävän kuukausittaisen tulojen, välttämättömien menojen, varallisuuden ja elatusvelvollisuuden perusteella.

Artikla 9, kappale 5 – miten on varmistettu, että yleisö saa tietoa mahdollisuudesta käyttää hallinnollisia ja tuomioistuimissa tapahtuvia uudelleentarkastelumenettelyitä:

139. Julkisuuslain 14 §:n 3 momentin mukaan siinä tapauksessa, että virkamies kieltäytyy antamasta pyydettyä tietoa, hänen on ilmoitettava tiedon pyytäjälle kieltäytymisen syy. Lisäksi hänelle on annettava tieto siitä, että asia voidaan saattaa viranomaisen ratkaistavaksi sekä annettava tieto käsittelyn johdosta perittävästä maksusta.

XXIX. OBSTACLES ENCOUNTERED IN THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 9

Mahdollisia ongelmia artiklan 9 toteuttamisessa:

140. Ei raportoitu.

XXX. FURTHER INFORMATION ON THE PRACTICAL APPLICATION OF THE PROVISIONS OF ARTICLE 9

Lisätietoja yleissopimuksen artiklan 9 säännösten käytännön soveltamisesta, esimerkiksi tilastotietoja ympäristöoikeudesta. Onko olemassa tukitoimia, joilla taloudellisia ja muita esteitä käyttää muutoksenhaku- ja vireillepano-oikeutta poistetaan:

141. Ympäristöasioiden muutoksenhakua seurataan oikeusministeriössä osana hallintotuomioistuinten tulosohejausta. Tulosohejauksen yhteydessä syntyy kattava määrä erilaista hallintotuomioistuinten koskevaa tilastotietoa, jota julkaistaan muun ohella oikeusministeriön tuottamissa erilaisissa raporteissa, mietinnöissä ja selvityksissä. Kuvaus siitä, mitä tietoja Tilastollisessa vuosikirjassa julkaistaan hallintotuomioistuinten, on luettavissa osoitteessa <http://www.tilastokeskus.fi/til/oik.html>. Itse tuomioistuinten tilastot saa maksuttomasti käyttöön osoitteesta <http://statfin.stat.fi/StatWeb/start.asp?LA=fi&lp=home>.

142. Hallintotuomioistuimet julkaisevat vuosittain yhteisen toimintakertomuksen, josta käy ilmi muun ohella asiaryhmittäin saapuneiden ja ratkaistujen asioiden määrät sekä keskimääräiset käsittelyajat. Hallintotuomioistuinten toimintakertomus julkaistaan myös internetissä (vuoden 2009 toimintakertomus löytyy mm. KHO:n www-sivuilta).

143. Vuonna 2009 korkeimpaan hallinto-oikeuteen saapuneista asioista (yhteensä 4379) kohdistui rakentamiseen 530 (12,1 % saapuneista) ja ympäristöön muutoin 390 (8,9 %). Århusin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvia tapauksia on siis vuositason tasolla noin viidennes ylimpään hallintotuomioistuimeen saapuneista asioista.

144. Maaliskuun alusta 2007 rakentamista koskevissa asioissa on otettu käyttöön valituslupajärjestelmä, joka rajoittaa jatkamuutoksenhakua korkeimpaan hallinto-oikeuteen eräissä lupatilanteissa sekä estää valituksen yksityiskohtaisemman kaavan osalta sellaisella valitusperusteella, joka on tullut ratkaistuksi jo yleispiirteisempää kaavaa koskenutta valitusta käsiteltäessä. Tämän järjestelmän käytännön vaikutuksista ei vielä ole paljon kokemuksia.

145. Hallinto-oikeuksiin saapui vuonna 2009 22 635 valitusta, joista rakentamiseen ja ympäristöön kohdistui yhteensä 2573 valitusta (11,4 % saapuneista valituksista). Vuonna 2009 keskimääräinen käsittelyaika rakentamista koskevilla asioilla oli hallinto-oikeuksissa 10,4 kk ja ympäristöä muutoin koskevilla asioilla 13,6 kk.

XXXI. WEBSITE ADDRESSES RELEVANT TO THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 9

Relevantteja www-sivustoja:

146. Maksuton, yllä mainittu: <http://statfin.stat.fi/StatWeb/start.asp?LA=fi&lp=home> ja <http://www.tilastokeskus.fi/til/oik.html>.

XXXII. GENERAL COMMENTS ON THE CONVENTION'S OBJECTIVE

Miten yleissopimuksen toteuttaminen edesauttaa nykyiseen ja tuleviin sukupolviin kuuluvien oikeutta elää heidän terveytensä ja hyvinvointinsa kannalta riittävän laadukkaassa ympäristössä:

147. Suomen perustuslain 20 § sisältää sopimuksen tavoitetta vastaavan määräyksen. Sen mukaan julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan jokaiselle oikeus terveelliseen ympäristöön sekä mahdollisuus vaikuttaa elinympäristöään koskevaan päätöksentekoon.

XXXIII. LEGISLATIVE, REGULATORY AND OTHER MEASURES IMPLEMENTING THE PROVISIONS ON GENETICALLY MODIFIED ORGANISMS PURSUANT TO ARTICLE 6 bis AND ANNEX I bis

Lainsäädännöllisiä, sääntelyllisiä ja muita toimenpiteitä, joilla pannaan täytäntöön artiklan 6 bis määräykset yleisön osallistumisesta päätöksiin muuntogeenisten organismien tarkoituksellisesta levittämisestä ympäristöön ja saattamisesta markkinoille:

Artiklan 6 bis kappale 1, liitteen I bis kappale 1 – miten on toteutettu sopimuspuolen sääntelyjärjestelmässä järjestelyt tehokkaan tiedonsaannin ja yleisön osallistumisen varmistaminen päätöksissä, joita artiklan 6 bis määräykset koskevat:

148. Geeniteknikkalain (377/1995) 36 b §:ssä on säädetty tarkoituksellista levittämistä ympäristöön muussa kuin markkinoillesaattamistarkoituksessa (kenttäkoetta) koskevasta yleisön kuulemisesta (geeniteknikkalain englanninkielinen versio löytyy internet-osoitteesta <http://www.finlex.fi/en/laki/kaannokset/1995/19950377>). Kun kyseessä on GMO -tuotteiden markkinoillesaattaminen, yleisön kuuleminen tapahtuu EU-tasolla direktiivin 2001/18/EY tai asetuksen EY/1829/2003 mukaisesti.

Artiklan 6 bis kappale 1, liitteen I bis kappale 2 - mahdolliset poikkeukset, jotka on säädetty sopimuspuolen sääntelyjärjestelmässä liitteen I bis mukaiseen yleisön osallistumismenettelyyn, ja kriteerit tällaisille poikkeuksille:

149. Suomen geeniteknikkalakiin ei ole kirjattu mahdollisuutta poiketa kuulemismenettelystä.

Artiklan 6 bis kappale 1, liitteen I bis kappale 3 - miten on saatettu yleisön saataville hyvissä ajoin sekä asianmukaisella ja tehokkaalla tavalla tiivistelmä ilmoituksesta, joka tehdään luvan saamiseksi muuntogeenisen organismin tarkoituksellista levittämisestä ympäristöön tai

markkinoille saattamista varten, sekä arviointikertomus, jos sellainen on saatavilla:

150. Geenitekniikan lautakunta järjestää yleisön kuulemisen kaikista saapuneista kenttakoehakemuksista. Tieto suunnitellusta kenttakoekkeesta julkaistaan Virallisessa lehdessä sekä GTLK:n www-sivuilla. Kuuleminen kestää 60 päivää, ja yleisöllä on oikeus tutustua kenttakoetta koskeviin hakemusasiakirjoihin ja saada niistä jäljennös sekä esittää hakemuksista kirjallisia mielipiteitä. Hakemusasiakirjat ovat nähtävillä lautakunnan www-sivuilla sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriön kirjastossa Helsingissä. Jäljennöspyyntö ja kirjalliset kommentit osoitetaan geenitekniikan lautakunnalle.

151. Asetuksen (EY) N:o 1829/2003 mukaisen tuotehakemusten (GM-rehut ja -elintarvikkeet) osalta Elintarviketurvallisuusviraston (Evira) tehtävänä on GMO-hakemusten Suomen kansallisena yhteysviranomaisena huolehtia siitä, että hakijan laatimat lupahakemusten tiivistelmät ja EFSA:n lausunnot hakemuksista ovat yleisön saatavilla. Uusista hakemuksista ilmoitetaan Eviran www-sivuilla 'Hakemukset' -otsikon alla kohdassa 'Viimeisimmät hakemukset' ja EFSA:n lausuntojen valmistumisesta tiedotetaan kohdassa 'Kommentoitavat tuotteet' sekä Eviran www-sivujen etusivulla kohdassa EFSA-Focal Point - ajankohtaista EFSAsta. Kaikista hakemuksista sekä tiivistelmä että hakemusta koskeva arvioinnin lausunto on luettavissa EFSA:n sivuilla:

http://registerofquestions.efsa.europa.eu/roqFrontend/questionsListLoader?panel=GMO&question_type=2. EFSA:n lausunnon valmistuttua yleisö voi esittää siitä komissiolle mielipiteensä omalla äidinkielellään 30 päivän ajan komission tätä tarkoitusta varten avaamaan sähköiseen postilaatikkoon osoitteessa:

http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/gmo_authorisation_en.htm. Kommentointiaikana kyseisen hakemuksen kohdalla lukee teksti 'OPEN CONSULTATION'. Ajan umpeutuessa ilmestyy postilaatikkoon sulkeutumispäivämäärä. Yleisön esittämät kommentit julkaistaan myöhemmin samassa komission osoitteessa.

152. Direktiivin 2001/18/EY mukaisista tuotehakemuksista (esimerkiksi GM-leikkokukat) kuulemisesta huolehtii komissio. Lisätietoa on saatavilla komission tutkimuskeskuksen, Joint Research Centren (JRC) www-sivuilta <http://gmoinfo.jrc.ec.europa.eu/default.aspx>.

Artiklan 6 bis kappale 1, liitteen I bis kappale 4 - miten on varmistettu, ettei kappaleessa lueteltuja tietoja missään tilanteessa pidetä luottamuksellisina:

153. Geenitekniikkalain 32 §:ssä on säädetty, ettei liite 1 bis:n 4 a kappaleessa mainittuja tietoja pidetä salassa pidettävänä.

Artiklan 6 bis kappale 1, liitteen I bis kappale 5- miten on varmistettu päätöksentekoprosessien läpinäkyvyys ja se, että prosessin kulkuun liittyvä relevantti tieto on yleisön saatavilla, mukaan lukien esimerkiksi

- (a) mahdollisten päätösten luonne,
- (b) päätöksen tekemisestä vastuussa oleva julkinen viranomainen,
- (c) järjestelyt yleisön osallistumiseksi liitteen I bis kappaleen 1 mukaisesti,
- (d) julkinen viranomainen, jolta voidaan saada asiaan liittyvää informaatiota,
- (e) julkinen viranomainen, jolle voidaan toimittaa kommentteja ja kommenttien lähettämisen aikataulu:

154. Kenttakoetta koskevassa yleisön kuulemisessa toimitaan kirjallisella menettelyllä. Yleisön kommentteja voi toimittaa postitse tai sähköpostitse geenitekniikan lautakunnalle. Joissakin tapauksissa kenttakoekkeista järjestetään lisäksi tiedotustilaisuuksia, joissa kansalaiset voivat esittää suullisia kysymyksiä ja kommentteja. Tuotteiden hyväksyntämenettelyssä komissiolle esitettävät kommentit voidaan lähettää komission www-sivujen kautta, sähköpostitse tai postitse.

Artiklan 6 bis kappale1, liitteen I bis kappale 6 - miten on varmistettu, että järjestelyt liitteen I bis kappaleen 1 toteuttamiseksi sallivat yleisön toimittaa missä tahansa asiaankuuluvassa muodossa kommentteja, informaatiota, analyysejä tai mielipiteitä, joiden se katsoo olevan merkityksellisiä ehdotetun tarkoituksellisen ympäristöön päästämisen tai markkinoille saattamisen suhteen:

155. Ks. edellä kappale 150.

Artiklan 6 bis kappale1, liitteen I bis kappale 7 - miten on varmistettu, että liitteen I bis kappaleen 1 mukaisesti järjestettyjen julkisten kuulemismenettelyjen tulokset otetaan asianmukaisesti huomioon:

156. Kenttäkoehakemuksista järjestetystä yleisön kuulemisesta saadut kommentit käsitellään lupahakemuksen käsittelyn yhteydessä. Geenitekniikkalain 18 §:n mukaan geenitekniikan lautakunnan tulee myöntää lupa levittämiseksi, jos 8 §:n mukaisessa riskinarvioinnissa ei ole havaittu vaaraa ihmisen tai eläinten terveydelle tai ympäristölle ja tekniset asiakirjat on laadittu geenitekniikkalain 17 §:n mukaisesti. Siksi yleisön kommentit voivat vaikuttaa luvan myöntämiseen vain, jos niiden perusteella ilmenee, etteivät edellä mainitut ehdot täyty. Yleisön kommentit otetaan asiantuntijalausuntojen ohella huomioon myös lupaehdoista päätettäessä. Päätöksen perustelut ovat yleisön saatavissa.

157. EU:n tuotehyväksynnässä komissio analysoi kaikki saamansa yleisön kommentit ja konsultoi niistä EFSAa selvittääkseen, onko niillä vaikutusta EFSA:n mielipiteeseen.

Artiklan 6 bis kappale1, liitteen I bis kappale 8 - miten on varmistettu, että viranomaisten liitteen I bis määräysten mukaisesti tekemien päätösten tekstit saatetaan julkisesti nähtäville, mukaan lukien perusteet ja näkökohdat, joihin päätökset perustuvat:

158. Muuntogeenisten organismien tarkoituksellista levittämistä ympäristöön koskevia päätöksiä Suomessa tekee direktiivin 2001/18/EY mukaisesti geenitekniikan lautakunta, jonka kokouspöytäkirjat löytyvät www-sivulta (www.geenitekniikanlautakunta.fi) Kyseiseltä viranomaiselta saa tietoja luonnollisesti myös suoraan pyytämällä joko kirjallisesti tai puhelimitse.

Artiklan 6 bis kappale2 - kuinka liitteen I bis määräysten mukaisesti toteutetut vaatimukset ovat yhteensopivia sopimuspuolen kansallisen bioturvallisuusjärjestelmän kanssa ja osaltaan tukevat sitä sekä ovat Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirjan tavoitteiden mukaisia:

159. Sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä toimiva geenitekniikan lautakunta on Suomen kansallinen toimivaltainen viranomainen sekä geenitekniikkalain että Cartagenan bioturvallisuuspöytäkirjan määrittämässä tehtävissä. Ympäristöministeriöllä, joka vastaa yhteyksistä Cartagenan pöytäkirjan sihteeristöön (kansallinen tiedonvälityskeskus, on edustaja geenitekniikan lautakunnassa).

XXXIV. OBSTACLES ENCOUNTERED IN THE IMPLEMENTATION OF THE PROVISIONS OF ARTICLE 6bis AND ANNEX I bis

Mahdollisia ongelmia artiklan 6 bis ja liitteen I bis toteuttamisessa:

160. Täytäntöönpanossa ei ole ollut suuria ongelmia, mutta GM -kasveilla tehtävien kenttäkokeiden viljelypaikkatietojen julkaisutarkkuutta on käsitelty sekä kansallisella että EU-tasolla kenttäkokeisiin kohdistuvan ilkvallan takia.

XXXV. FURTHER INFORMATION ON THE PRACTICAL APPLICATION OF THE PROVISIONS OF ARTICLE 6bis AND ANNEX I bis

Lisätietoja yleissopimuksen julkista osallistumista koskevien määräysten käytännön soveltamisesta päätöksissä, jotka koskevat muutongeenisten organismien tarkoituksellista levittämistä ympäristöön tai markkinoille saattamista artiklan 6 bis mukaisesti, ts. onko esimerkiksi saatavilla tilastoja tai muuta informaatiota yleisön osallistumisesta näihin päätöksiin tai päätöksiin, joiden liitteen I bis kappaleen 2 mukaisesti katsotaan muodostavan poikkeuksen liitteessä esitettyyn julkiseen osallistumismenettelyyn:

161. Kenttäkoehakemuksista annetut yleisön kommentit ovat tallennettu kansalliseen geenitekniikan rekisteriin hakemusten yhteyteen, ja ne ovat yleisön saatavissa. Niistä ei ole tehty varsinaisia tilastollisia analyyskejä. EU-tason tuotehyväksynnässä yleisön kommentit tallennetaan niin ikään hakemusten yhteyteen.

XXXVI. WEBSITE ADDRESSES RELEVANT TO THE IMPLEMENTATION OF ARTICLE 6bis

Relevantteja www -sivustoja:

162. Lisätietoja on seuraavilla sivuilla:
www.geenitekniikanlautakunta.fi
http://ec.europa.eu/food/dyna/gm_register/index_en.cfm
<http://gmoinfo.jrc.ec.europa.eu/default.aspx> .

*****